

2.

ETNOBAROMETRU

“Relații interetnice în România”

*Anchetă coordonată de
CENTRUL DE CERCETARE A
RELAȚIILOR INTERETNICE
mai-iunie 2000*

*Finanțat de
United States Agency for
International Development*

MODELUL ROMÂNESC AL RELAȚIILOR INTERETNICE REFLECTAT ÎN „ETNOBAROMETRU”*

Etnobarometrul a fost proiectat ca o serie de studii sociologice periodice, concentrate asupra unor arii problematice cum ar fi: monitorizarea și evaluarea situației etnice din România; autopercepția și perceperea celuilalt; dinamica reprezentărilor și stereotipurilor diferitelor grupuri etnice; construirea și afirmarea identităților etnice și naționale; cunoașterea și impactul politicilor publice în domeniul minorităților etnice din România; retorici în diferite contexte și situații, referitoare la minorități.

Proiectul intenționează să ofere date fundamentate științific despre reprezentări, opinii, evaluări, atitudini și comportamente construite prin intermediul interacțiunii cotidiene sau dobândite cultural de oameni aparținând diferitelor grupuri etnice. O serie de întrebări se referă la evaluarea legislației și inițiativelor politice în domeniul problematic legat de situația minorităților etnice, cum ar fi folosirea limbii minorităților în administrația publică locală și educația în limbile minorităților. Totodată sunt puse în circulație date referitoare la practicile de limbă ale populației majoritare și minoritare, distanța socială dintre diferitele grupuri etnice, dinamica interacțiunii interetnice, perceperea rolului statului român și a statului național extern, Ungaria, în ceea ce privește sprijinul educațional, cultural și economic pentru minoritățile etnice respective.

Datorită particularităților de construire a eșantionului, analizele din *Etnobarometru* pot fi detaliate la nivelul unor regiuni, reflectând diferențe din punct de vedere al zonelor socio-culturale și la nivelul localităților în ceea ce privește proporția diferitelor grupuri etnice. Vom expune în cele ce urmează, ca o prefațare a rezultatelor anchetei mai sus amintite, câteva reflecții menite a puncta anumite elemente specifice modelului românesc de tratare a relațiilor interetnice. Evident, rezultatele anchetei noastre abia de acum își așteaptă analiștii, pentru o cât mai laborioasă interpretare și formulare de concluzii pe marginea temei.

IDENTITATE ȘI ALTERITATE

Felul în care oamenii se autoidentifică este relevant pentru modalitatea în care acționează și se raportează la alții. Autoidentificarea este un proces social foarte important, care structurează percepția și practicile indivizilor. Ea presupune multe aspecte, printre care identificarea cu o anumită cultură (limbă, tradiții, obiceiuri, costume tradiționale, modalități specifice de realizare a unor activități, religie), cu o anumită isto-

* Textul reunește contribuțiile Irinei Culic (*Identități, Stereotipii, Distanța socială*), István Horváth (*Limbă și Comunicare*), Cristina Raț (*Legislație minoritară, Organizații civice*).

rie colectivă (cu națiunea sau statul național al grupului etnic respectiv, cetățenia sau lipsa cetățeniei statului respectiv), precum și un anumit potențial de mobilizare în cazul apariției unor probleme etnice sau naționale etc.

Noțiunea de "identitate" este foarte greu de înțeles și de conceptualizat în indicatori măsurabili. Putem afirma că specialiștii în domeniul naționalismului și relațiilor interetnice au ajuns la un consens în ceea ce privește interpretarea etnicității și identității etnice dintr-o perspectivă constructivistă. Astfel, Thomas Eriksen¹ subliniază că "etnicitatea apare și devine relevantă în și prin situațiile și interacțiunile sociale și prin felul în care oamenii reacționează la aceste situații". Identificarea înseamnă de asemenea apelul la anumite categorii de reprezentări și descrieri. În mod normal, ne orientăm în viața de zi cu zi prin anumite aprecieri. Folosirea categoriilor ușurează analiza situației și a procesului de luare a deciziilor. În același timp, categoriile pe care le utilizăm ar putea fi greșite, dar cu toate acestea percepția noastră este organizată în conformitate cu ele, constituind baza acțiunilor noastre.

Un mecanism universal în procesul de identificare este cel al opoziției: un individ sau un grup se identifică în opoziție cu alți indivizi sau alt grup; există adeseori tendința de a atribui trăsături pozitive grupului etnic propriu, în contrast cu celălalt grup (cărui i se atribuie trăsături negative). Vom analiza datele obținute în urma sondajului *Etnobarometru*, în conformitate cu acest cadru teoretic, luând în considerare câteva aspecte ale autoidentificării și heteroidentificării.

AUTOIDENTIFICAREA LA ROMÂNII ȘI MAGHIARII DIN ROMÂNIA

În ceea ce privește autoidentificarea românilor în funcție de dimensiunile regionale, naționale sau locale, rezultatele care s-au obținut ca urmare a întrebării: "În primul rând, mă consider ...", urmată de o listă de atribute, sunt următoarele:

Autoidentificarea la români

Identitate	%
Român	71,1
Tip regional (ardelean, oltean etc)	24
Est-european	0,6
Balcanic	0,2
European	1,4
Alta	2,3

Marea majoritate a românilor se identifică cu tipul național: 71,1% s-au declarat simplu "români". Aproximativ un sfert se autoidentifică cu un tip regional/local, recunoscând o identitate regională mai puternică. Analiza celor care au dat acest

¹ Thomas Hylland Eriksen, *Ethnicity and Nationalism. Anthropological Perspectives*, London, Pluto Press, 1993.

răspuns relevă faptul că, contrar așteptărilor, locuitorii din Transilvania nu tind să se identifice în termeni regionali într-o măsură mai mare decât identificarea medie regională obținută la scară națională.

Situația este diferită în restul zonelor culturale ale României. Muntenii tind să se identifice cu tipul regional într-o măsură relativ mai scăzută decât restul grupurilor regionale (32,2% dintre respondenții din Muntenia s-au identificat cu tipul regional, comparativ cu 44,0% din muntenii întregului eșantion) și într-o măsură mai mare cu tipul național (ca români): 77,5% din toți locuitorii din Muntenia s-au identificat în primul rând ca fiind români, comparativ cu 66,8% din transilvăneni și 63,3% dintre moldoveni. Aceasta este o reflectare normală a unei părți de populație care a avut relativ mai puține probleme cu identificarea decât restul românilor: congruența dintre limbile moldovenească și română, pe de o parte, și identitate, pe de alta, nu a fost la fel de evidentă, iar administrația României Mari din perioada interbelică a făcut eforturi substanțiale pentru a o realiza². Identificarea românilor din Transilvania a fost determinată de poziția schimbătoare a provinciei (în relație cu regatul maghiar, respectiv cu monarhia habsburgică), de fenomenul echivalenței dintre naționalitate și statutul social al etnicilor români din Transilvania și de rolul bisericii greco-catolice în ceea ce privește ridicarea conștiinței naționale a românilor din Transilvania³.

Identificarea în termeni regionali în funcție de zonele culturale

	Procent din eșantion	Procentul celor care s-au identificat în termeni regionali
Transilvania	16,2	18,6
Nord-vest	6,2	8,9
Banat	9,4	8,5
Secuime	2,7	0,5
Oltenia	10,7	12,7
Muntenia	19,4	5,5
Moldova	21,5	31,3
Dobrogea	4,2	9,3
București	9,7	4,7

Identificarea în termeni regionali în funcție de zonele istorice

	Procent din eșantion	Procentul celor care s-au identificat în termeni regionali
Transilvania	34,5	36,5
Muntenia (Vechiul Regat)	44,0	32,2
Moldova	21,5	31,3

2 Vezi Irina Livezeanu, *Cultural Politics in Greater Romania. Regionalism, Nation Building & Ethnic Struggle, 1918-1930*, Ithaca and London, Cornell University Press, 1995.

3 Vezi Katherine Verdery, *Transylvanian Villagers. Three Centuries of Political, Economic, and Ethnic Change*, Berkeley, Los Angeles, London, University of California Press, 1983.

Foarte puțini dintre etnicii români s-au declarat est-europeni, balcanici sau europeni în primul rând. Șansele ca românii să-și dezvolte o identitate supra-națională sunt reduse.

Pentru maghiari, întrebarea a fost formulată diferit, și anume lista de atribute a fost adaptată astfel încât să fie relevantă pentru ei. Am evitat identificarea simplă, ca "maghiari", deoarece ne-am așteptat că vor alege masiv acest atribut. Tabelul de mai jos cuprinde rezultatele obținute pentru subșanționul maghiar:

Autoidentificarea maghiarilor

Identitate	%
Maghiar din România	15,2
Maghiar din Transilvania	53
Maghiar de cetățenie română	15,8
Secui	12,9
Alta	3,1

Majoritatea maghiarilor (peste jumătate din ei) au ales o identificare mixtă: atât ca maghiari, cât și ca ardeleni. Astfel, s-au declarat diferiți de maghiarii din Ungaria, dar ca parte a națiunii maghiare. Locuitorii din Secuime și-au declarat identitatea locală (specifică) alegând atributul de "secui" (12,9%). Restul au optat pentru una din denumirile "oficiale" ale maghiarilor: maghiar din România, respectiv maghiar cu cetățenie română. Ambele denumiri ocolesc identificarea regională (ardeleană) și subliniază identificarea neechivocă cu națiunea maghiară și atașamentul față de cei care trăiesc în statul național maghiar.

IDENTIFICAREA CULTURALĂ

Problematika autoidentificării, respectiv a identificării altora (heteroidentificarea), a membrilor minorității maghiare din perspectiva triadei statul naționalizant - minoritate națională - patrie externă⁴ este perceptibilă empiric prin răspunsurile date de maghiari la întrebările referitoare la autoidentificare, respectiv prin discursul politicienilor români. Iată cum se definesc românii și maghiarii din Transilvania în termenii acceptării unor afirmații referitoare la situații faptice (locul de naștere, originea etnică, reședința), elemente culturale și cetățenie.

Având experiența situației de a fi supușii unui stat național clădit de către o altă etnie și purtând numele acesteia, maghiarii tind să se identifice în termenii culturii proprii într-o măsură mai mare decât românii (44,7% comparativ cu 23,1%). Cultura funcționează ca un principiu de divizare: pe de o parte, asigură elementele care

⁴ Cf. Rogers Brubaker, *Nationalism Reframed. Nationhood and the National Question in the New Europe*, Cambridge, Cambridge University Press, 1996.

simultan individualizează și omogenizează; pe de altă parte, consacră legăturile cu națiunea maghiară și legitimitatea atașamentului față de patria națională externă, constituită ca stat național al etnicității maghiare. Astfel, doar 8,2% dintre maghiarii din Transilvania cred că a fi cetățean maghiar este un lucru esențial pentru a fi considerat (identificat) ca fiind maghiar (comparativ cu 37,1% dintre români care consideră acest lucru esențial pentru a fi identificat ca român, procent ce poate fi luat ca cifră de control). Mai arbitrar, și deci mai puțin semnificativ în ceea ce privește autoidentificarea, pare să fie locul nașterii: 3% dintre maghiari, comparativ cu 56,3% dintre români, consideră că locul nașterii este important. Cel mai reprezentativ criteriu pentru maghiari este limba (82,5%).

	Românii despre români	Maghiarii despre maghiari
1. Să fii născut în România (Ungaria)	56,3	3,04
2. Să ai cetățenie română (maghiară)	37,1	8,2
3. Să ai limba maternă română (maghiară)	41,9	82,5
4. Să fii botezat într-o biserică românească (maghiară)	30,1	23,5
5. Să trăiești în România (Ungaria)	18,2	2,4
6. Să respecti steagul român (maghiar)	14,9	17,3
7. Să aparții culturii române (maghiare)	23,1	44,7
8. Să te consideri român (maghiar)	40,2	63,8
9. Să respecti tradițiile românești (maghiare)	22,5	23,9
10. Să vorbești românește (ungurește) în familie	14,7	25,5

Dacă cetățenia (care poate fi înțeleasă de fapt ca un element birocratic, administrativ) nu este importantă pentru autoidentificarea maghiarilor din Transilvania, situația este opusă în ceea ce privește problematica steagului maghiar, situat simbolic la confluența birocrăției și a domeniului cultural. Stima față de steagul maghiar are o pondere mai ridicată decât cetățenia (17,3%)⁵. În cele din urmă, pentru ambele grupuri etnice este important să se simtă români (maghiari), pentru a fi considerați ca atare.

Se poate observa în tabelul următor faptul că atât românii, cât și maghiarii sunt (relativ) consecvenți în ceea ce privește definirea autoidentității și heteroidentității, deși unele procente sunt în ordine inversă: românii tind să accentueze importanța limbii și să diminueze importanța locului nașterii; maghiarii dimpotrivă, deși consideră că aceleași elemente sunt importante pentru identificarea cuiva ca fiind român, ei accentuează mai mult locul nașterii, cetățenia și reședința în heteroidentificarea cuiva ca fiind român. Astfel, identificarea națională a românilor este substanțial legată de teritoriul statului român și de administrația sa, în timp ce identi-

⁵ Vezi Irina Culic, "Between Civic and National Identity", in I.Culic, I.Horváth, C.Stan (eds.), *Reflections on Differences*, Cluj, Limes, 1999.

ficarea națională a maghiarilor este mai puternic legată de elementele culturale, în special limba.

Pentru a analiza consecvența acestor definiții, prezentăm cifrele care descriu imaginea în oglindă:

	Românii despre maghiari	Maghiarii despre români
1. Să fie născut în România (Ungaria)	48,5	11,5
2. Să aibă cetățenie română (maghiară)	37,4	17,0
3. Să aibă limba maternă română (maghiară)	52,2	75,5
4. Să fie botezat într-o biserică românească (maghiară)	23,8	20,6
5. Să trăiască în România (Ungaria)	16,3	9,0
6. Să respecte steagul român (maghiar)	9,9	12,4
7. Să aparțină culturii române (maghiare)	25,3	37,9
8. Să se considere român (maghiar)	41,7	61,1
9. Să respecte tradițiile românești (maghiare)	24,1	27,9
10. Să vorbească românește (ungurește) în familie	19,9	22,2

După părerea noastră, limba este cel mai important indicator al etnicității. O măsură mai mare a păstrării limbii este asociată cu o mobilizare politică sporită. Tabelul alăturat indică gradul de congruență dintre etnicitate (naționalitate) și limba maternă pentru un număr de grupuri etnice din România (în conformitate cu recensământul din 1992).

Naționalitatea	%
Maghiarii	97,9
Germanii	78,9
Romii	40,9
Ucrainenii	90,0
Lipovenii	78,8
Turcii	90,6
Sârbii	89,6

STEREOTIPURI ȘI DISTANȚĂ SOCIALĂ ÎN ROMÂNIA

În abordarea relațiilor grup minoritar - grup majoritar, o importanță crucială are modul în care aceste grupuri percep alteritatea, ce stereotipuri se regăsesc în percepțiile lor și ce influență au asupra comportamentelor, atitudinilor manifestate față de alții.

Una din întrebările *Etnobarometrului* a încercat să măsoare stereotipurile care funcționează în societatea românească în ceea ce privește anumite grupuri etnice, și dacă există diferențe între grupurile etnice și stereotipurile lor față de un anumit grup etnic, inclusiv auto-stereotipurile. Întrebarea a fost formulată în felul următor: "Care dintre atributele de mai jos descriu cel mai bine românii? (maghiarii etc). Alegeți trei".

	Românii	Maghiarii
De treabă	12,5	2,4
Ospitalieri	18,5	2,7
Inteligenți	8,8	0,8
Sârguincioși	12,2	2,6
Întreprinzători	2,3	2,7
Încrezători	2,5	1,2
Modești	4,9	1,3
Cinstiți	7,7	1,0
Uniți	2,1	9,5
Religioși	6,7	14,5
Civilizați	2,9	0,6
Curăț	2,1	0,5
Egoiști	1,5	4,2
Dușmănoși	0,2	8,5
Proști	0,6	2,7
Leneși	1,9	5,2
Puturoși	3,6	5,1
Ipocriți	1,0	9,7
Orgolioși	1,2	2,4
Hoți	1,0	4,0
Dezbrinați	3,7	4,4
Superstițioși	1,1	6,7
Rămași în urmă	0,7	6,5
Murdari	0,3	0,7

Stereotipuri (reprezentări) ale românilor

Românii se văd ca fiind ospitalieri, de treabă și sârguincioși (stereotipuri foarte des amintite de poezia patriotică a secolului XIX). Maghiarii îi percep pe români ca fiind religioși (această trăsătură deseori este o măsură a primitivismului - de exemplu, românii sunt superstițioși, în antiteză cu "civilizați"), ipocriți (românii nu-și respectă promisiunile făcute față de minoritatea maghiară) și uniți (ceea ce măsoară capacitatea de a acționa în comun, împotriva grupului lor).

	Românii	Maghiarii
De treabă	5,5	3,9
Ospitalieri	3,8	7,1
Inteligenți	4,4	6,4
Sârguincioși	9,6	15,5
Întreprinzători	5,1	6,3
Încrezători	3,2	9,1
Modești	1,5	2,9
Cinstiți	5,0	8,5
Uniți	10,7	5,2
Religioși	3,0	3,9
Civilizați	8,2	10,2
Curăț	4,7	6,2
Egoiști	7,0	2,2
Dușmănoși	6,0	0,3
Proști	0,8	0,2
Leneși	0,7	0,3
Puturoși	0,8	0,4
Ipocriți	4,4	0,9
Orgolioși	8,1	2,0
Hoți	0,7	0,1
Dezbrinați	5,4	7,2
Superstițioși	0,9	0,9
Rămași în urmă	0,6	0,4
Murdari	0,2	0,0

Stereotipuri (reprezentări) ale maghiarilor din România

Românii îi percep pe maghiari ca fiind uniți (pentru interesul lor colectiv), muncitori și civilizați. În ceea ce privește germanii, românii le recunosc influența civilizatoare. Maghiarii se percep ca fiind sârguincioși, civilizați și încrezători. Este important de remarcat asemănarea dintre cele două percepții, care marchează influența reciprocă dintre cele două grupuri etnice.

Tabelul următor prezintă rezultatele hetero-stereotipurilor în ceea ce privește populația roma (țigani):

	Românii	Maghiarii
De treabă	1,6	0,5
Ospitalieri	1,5	0,5
Inteligenți	0,8	0,3
Sârguincioși	1,4	0,7
Întreprinzători	2,4	2,3
Încrezători	0,8	0,1
Modești	0,7	0,3
Cinstiți	0,8	0,2
Uniți	4,4	5,4
Religioși	0,7	0,5
Civilizați	0,4	0,2
Curați	0,7	0,4
Egoiști	1,6	1,0
Dușmănoși	2,9	1,5
Proști	3,7	7,1
Leneși	16,1	14,4
Puturoși	3,6	4,6
Ipocriți	2,0	3,6
Orgolioși	1,2	0,5
Hoți	20,9	16,4
Dezbinați	5,2	3,3
Superstițioși	1,8	5,2
Rămași în urmă	8,6	12,8
Murdari	16,1	18,0

Stereotipuri (reprezentări) ale populației roma (țiganilor)

După cum se observă, românii și maghiarii au aceleași stereotipuri despre romi. Reprezentările lor sunt preponderent negative, ambele grupuri tinzând să respingă apropierea față de romi, confirmând astfel poziția marginalizată pe care aceștia din urmă o au în societatea românească.

Am analizat apoi stereotipurile românilor și maghiarilor vizavi de germani și evrei; datele sunt prezentate în tabelul de mai jos:

	Românii	Maghiarii
De treabă	5,4	4,7
Ospitalieri	2,0	2,6
Inteligenți	11,9	14,8
Sârguincioși	15,0	15,6
Întreprinzători	9,4	9,4
Încrezători	7,8	7,1
Modești	2,0	1,6
Cinstiți	10,3	6,4
Uniți	2,2	3,3
Religioși	1,5	2,2
Civilizați	18,4	14,8
Curați	7,1	5,1
Egoiști	1,7	5,1
Dușmănoși	0,9	0,2
Proști	0,1	0,3
Leneși	0,2	0,2
Puturoși	0,1	0,1
Ipocriți	0,1	0,7
Orgolioși	1,3	2,9
Hoți	0,3	0,1
Dezbinați	1,6	2,2
Superstițioși	0,2	0,4
Rămași în urmă	0,2	0,2
Murdari	0,2	0,2

Stereotipuri (reprezentări) ale germanilor.

Românii și maghiarii au aceeași percepție despre populația germană, și anume una foarte pozitivă: germanii sunt văzuți ca fiind civilizați, sârguincioși, inteligenți, întreprinzători, încrezători și cinstiți. Această reprezentare foarte favorabilă este confirmată de cazul orașului Sibiu, unde la cele mai recente alegeri locale un etnic german, care a candidat din partea Forumului Democrat German, a fost ales primar: acesta a fost un vot de încredere dat de întreaga comunitate.

	Românii	Maghiarii
De treabă	5,0	2,8
Ospitalieri	2,1	1,6
Inteligenți	12,8	12,6
Sârguincioși	5,3	9,5
Întreprinzători	17,7	20,7
Încrezători	3,7	2,1
Modești	2,4	1,7
Cinstiți	4,5	4,2
Uniți	5,2	10,5
Religioși	12,5	13,9
Civilizați	7,1	5,5
Curați	3,7	2,2
Egoiști	3,9	3,2
Dușmănoși	1,3	1,4
Proști	0,3	0,2
Leneși	0,7	0,7
Puturoși	0,4	0
Ipocriți	3,5	1,7
Orgolioși	1,9	1,4
Hoți	0,9	0,5
Dezbinați	2,7	1,8
Supersticioși	1,5	0,9
Rămași în urmă	0,1	0,3
Murdari	0,8	0,4

Stereotipuri (reprezentări) ale evreilor

Asistăm la un acord al reprezentărilor vizavi de evrei. Deoarece sunt foarte puțini evrei rămași în România, este imposibil ca aceste reprezentări să fie bazate pe experiența directă: stereotipurile reflectă percepția tradițională a evreilor, ca oameni de afaceri ("întreprinzători"), șireți ("intelenți") și care urmăresc prescripțiile religiei lor ("religioși").

O altă întrebare care viza percepția grupurilor etnice ca actori colectivi a încercat să confirme sau să infirme mai multe stereotipuri tradiționale. Subiecții au fost întrebați: "Care dintre următoarele grupuri, în general vorbind, sunt cele mai bogate/au cea mai mare influență politică/sunt cele mai respectate? (Ierarhizați primul grup și al doilea)". Rezultatele sunt prezentate în tabelele de mai jos.

Percepția celor mai bogate, mai influente politic și mai respectate grupuri din România. Rezultatele pentru români

	Cei mai bogați	Cei mai influenți politic	Cei mai respectați
Românii	42,4	79,6	59,2
Maghiarii	4,5	5,2	10,5
Romii	19,6	1,5	1,2
Germanii	17,9	7,7	23,6
Evreii	13,9	4,5	3,6
Nu știu/Nu răspund	1,7	1,5	2,0

**Percepția celor mai bogate, mai influente politic și mai respectate grupuri din România.
Rezultatele pentru maghiari**

	Cei mai bogați	Cei mai influenți politic	Cei mai respectați
Românii	66,2	95,6	83,4
Maghiarii	7,2	1,0	9,7
Romii	10,5	-	0,4
Germanii	8,4	0,7	4,8
Evreii	6,8	2,0	0,7
Nu știu/Nu răspund	0,9	0,8	1,1

Românii sunt percepuți ca fiind cei mai bogați de către 42,4% dintre respondenții români. Paradoxal, romii (țigarii) sunt pe locul doi, cu 19,6%, deși această populație, marginalizată în societatea românească și neintegrată în majoritatea instituțiilor de stat, cum ar fi “educația națională” sau “sănătatea”, posedă toate caracteristicile unei sub-clase. Evident, fiind considerați de către 19,6% dintre cei chestionați ca fiind cei mai bogați din România, stereotipul romilor ca deținători ai unor pietre prețioase a funcționat atunci când respondenții au avut această opțiune. De asemenea, legenda construită în jurul bogăției romilor a fost întărită de construirea unor case uriașe, în stiluri complicate și de prost gust, de către un număr relativ mare de membri prosperi ai acestui grup în diferite regiuni ale țării. Procentul ridicat obținut de germani și evrei întărește situația economică și stabilă de adineauri a acestor două grupuri, recunoscute pentru abilitățile lor de întreprinzători.

Aceeași percepție este împărtășită și de maghiarii din Transilvania. Cu toate acestea, există numeroase diferențe. Deși ierarhia este aproape identică, cifrele diferă semnificativ. Astfel, românii sunt văzuți ca cel mai bogat grup din România de către 66,2% dintre maghiari. Romii ocupă și aici locul al doilea, dar cu cifre mai scăzute: 10,5% dintre maghiari, comparativ cu 19,6% dintre români, cred că romii sunt cel mai bogat grup etnic din România.

O bună parte a respondenților români au plasat românii pe primul loc în ceea ce privește influența lor politică. Cu excepția maghiarilor, al căror partid organizat pe baze etnice - UDMR - a concurat în alegeri ca oricare alt partid și a obținut reprezentare în parlament ca urmare a numărului de voturi primite, nici un alt grup etnic nu a reușit să obțină reprezentare politică decât apelând la prevederile legii electorale, care îndreptățește orice grup etnic să trimită un reprezentant în parlament. Datorită sistemului electoral bazat pe reprezentare proporțională, românii ocupă cele mai puternice poziții. Dacă membrii unui alt grup etnic (cu excepția maghiarilor) ocupă o poziție influentă, acest fapt nu se datorează calității de membri ai unui anume grup etnic, ci faptului că sunt politicieni de cetățenie română.

Este relativ surprinzător faptul că germanii, politic vorbind, sunt menționați ca cel mai influent grup după români - ei sunt foarte puțini ca număr (la recensământul din 1992 au fost 119.462 persoane, reprezentând 0,52% din populația României;

în prezent, estimările făcute de Forumul Democrat German arată că sunt în jur de 80.000) și nu sunt activi politic la nivel național. Cu toate acestea, imaginea întregii comunități germane este cea a unor actori puternici, caracterizați prin valorile protestante de sârguință, chibzuință, onestitate, raționalitate - această imagine explică cele 7,7% procente obținute de germani, ca fiind cel mai influent grup din punct de vedere politic.

Maghiarii au o percepție diferită în ceea ce privește distribuția puterii între grupurile etnice din România. Astfel, ei cred că aceasta aparține aproape în totalitate românilor: 95,6% dintre maghiari consideră că românii reprezintă cel mai puternic grup din România. Cu toate acestea, poziția a doua a fost acordată maghiarilor: 74,9% dintre maghiari cred că, după români, maghiarii sunt cel mai influent grup politic din România.

DISTANȚA SOCIALĂ

Un alt segment de date pe care am dori să-l prezentăm se concentrează pe influența stereotipurilor asupra comportamentului. Am încercat astfel să măsurăm distanța socială pe care un grup și-o impune față de alte grupuri. Distanța socială ne arată intențiile comportamentale, gradul de acceptare a persoanelor de altă etnie. Ea poate avea mai multe nivele: de la excludere totală, prin diferite nivele intermediare de acceptare, până la acceptare totală.

Rezultatele au configurat o tendință interesantă: românii au de înfruntat cea mai redusă acceptare socială, fapt care din nou subliniază situația lor marginală. Ei se situează pe ultimul loc, după germani, evrei și maghiari. Interesant este - și la un anumit punct pare chiar paradoxal - că majoritarii români și minoritarii maghiari păstrează o distanță socială mai mică unii față de alții, decât față de romii.

Gradul de acceptare a maghiarilor

	Români	Transilvania	Muntenia	Moldova	Români din Secuime
Nu i-aș accepta pe maghiari în țară	16,7	14,5	19,3	14,2	10,9
I-aș accepta în țară, dar nu în județul în care trăiesc eu	19,2	11,1	26,7	14,2	14,6
I-aș accepta în județ, dar nu în localitatea mea	18,3	10,8	25,5	12,8	14,8
Aș accepta să trăiască unde vor (în această țară)	72,2	84,3	65,3	71,7	82,2

Putem observa că 19,3% din românii din Muntenia au ales item-ul "Nu i-aș accepta pe maghiari în țară", în timp ce doar 10,9% din românii din Secuimea și Transilvania au ales acest item, cu toate că în discursul public-politic Secuimea și Transilvania sunt regiunile unde apare "pericolul maghiar". Diferențele menționate ar putea fi explicate prin faptul că românii din Muntenia nu au aceeași experiență cotidiană a interacțiunilor cu membrii minorității maghiare, cum au românii din Secuimea.

Deci posibilitățile de informare despre minorități se reduc practic la discursurile politice intens mediatizate, care sunt tendențioase și urmăresc anumite interese bine conturate. Pe de altă parte, puținele interacțiuni cu reprezentanții minorităților în general nu sunt reprezentative și nu ajută la deconstrucția stereotipurilor și a prejudecăților. Din contră - chiar dacă experiențele acestor interacțiuni nu corespund cu imaginile formate anterior - reconstruiesc și întăresc acestea, împiedicând grupul respectiv să-și formeze o imagine rațională și obiectivă.

STATUL ȘI MINORITĂȚILE

Această secțiune cercetează percepția rolului statului: atât rolul patriei-stat național extern față de coetnonaționalii săi (Ungaria pentru maghiarii din România, România pentru românii din țările învecinate), cât și cel al statului de cetățenie.

În tabelul următor sunt cuprinse rezultatele la întrebarea: "Credeti că statul român/maghiar ar trebui să..."

Percepția rolului statului român

	Românii			Maghiarii		
	De acord	Nu sunt de acord	Nu știu	De acord	Nu sunt de acord	Nu știu
Să asigure burse pentru studenții români din alte țări	80,4	12,5	7,2	81,0	11,4	7,6
Să stimuleze învățământul superior pentru românii din alte țări	86,1	7,5	6	84,8	7,6	7,6
Să sprijine înființarea de firme românești peste hotare	76,9	13,8	9,3	76,3	12,5	11,3
Să întărească legăturile cu organizațiile politice ale românilor de peste hotare	81,0	8,5	10,5	80,0	7,6	12,5
Să asigure cetățenie română pentru românii de peste granițe	71,2	16,2	12,6	70,9	15,2	13,9

Percepția rolului statului maghiar

	Românii			Maghiarii		
	De acord	Nu sunt de acord	Nu știu	De acord	Nu sunt de acord	Nu știu
Să asigure burse pentru studenții maghiari din România	61,7	25,7	12,5	87,5	7,6	4,9
Să stimuleze învățământul superior în limba maghiară în România	46,4	31,6	11,9	93,5	3,2	3,3
Să sprijine înființarea de firme maghiare în România	67,5	18,3	14,0	90,9	3,0	6,3
Să întărească legăturile cu organizațiile politice ale maghiarilor din România	39,1	43,9	16,8	90,3	3,2	6,4
Să asigure cetățenie maghiară pentru maghiarii din România	37,0	45,9	16,9	80,3	10,5	9,2

Dacă comparăm cifrele din cele două tabele, vom observa că maghiarii sunt consecvenți în opinia lor referitoare la rolul statului extern național. Ei consideră că statul național ar trebui să sprijine educația și organizațiile minorității sale în alte țări, să stimuleze investițiile maghiare în țara care are o populație minoritară importantă și că ar trebui să ofere posibilitatea etnicilor maghiari de a obține cetățenia maghiară. Mărimea relativă a cifrelor se repetă în opinia lor referitoare la rolul statului român în ceea ce privește minoritatea românească de peste hotare.

Românii, în schimb, nu sunt consecvenți în evaluarea rolului statului național extern în situații comparabile: cel al statului maghiar față de maghiarii din România, respectiv cel al statului român față de românii din țările învecinate (în special Ucraina). Dacă, în general vorbind, ei tind să fie de acord cu maghiarii că statul român ar trebui să asigure sprijin în educație, organizații politice, investiții, dreptul la cetățenie, ei nu recunosc aceleași prerogative ale statului maghiar față de coetnicii săi din România: mai puțin de jumătate dintre români sunt de acord că statul maghiar ar trebui să stimuleze învățământul superior maghiar în România, că ar trebui să întărească legăturile cu organizațiile politice ale maghiarilor din România, că ar trebui să asigure cetățenia maghiară etnicilor maghiari din România. Evident, ei folosesc standarde duble atunci când evaluează situația minorității maghiare din România, respectiv cea a minorității românești din țările învecinate. Acest fapt se datorează percepției unei amenințări din partea Ungariei (și fricii permanente de separare a maghiarilor, dacă li se acordă diferite forme de autonomie, mai ales teritorială) și lipsei de încredere față de minoritatea maghiară (vezi mai sus stereotipurile referitoare la maghiari).

CONGRUENȚA DINTRE LIMBA MATERNĂ ȘI NAȚIONALITATEA DECLARATĂ

Așa cum s-a amintit deja, pentru diferitele grupuri etnice din România, limba maternă rămâne o dimensiune esențială prin care se manifestă și se reiterează apartenența etnică. În conformitate cu datele recensământului din 1992, tendința generală a diverselor grupuri etnice este de a-și păstra limba maternă, cu alte cuvinte există o congruență între naționalitatea și limba maternă declarate.

Populația României după naționalitate și limba maternă⁶

	Limba maternă declarată		
	Identică cu naționalitatea	Română	Alta
Români	99,87	-	0,13
Maghiari	97,87	2,03	0,10
Germani	78,91	11,16	9,93
Roma	40,86	54,31	4,83
Ucraineni	91,97	7,11	0,92
Sârbi	89,63	9,40	0,97
Lipoveni	78,79	20,97	0,24
Evrei	9,46	72,09	18,45
Tătari	93,20	7,19	0,61
Slovaci	91,46	6,18	2,36
Turci	90,63	9,08	0,29
Bulgari	85,47	13	1,53

După cum se poate observa, în cazul românilor doar 0,13% au declarat că au o altă limbă maternă decât naționalitatea. La maghiari, ponderea persoanelor a căror limbă maternă nu corespunde cu naționalitatea declarată este de 2,03%. La celelalte naționalități avem un procentaj semnificativ a celor care, deși își asumă apartenența la un grup etnic, declară totuși altă limbă maternă (cel mai frecvent româna) decât cea vorbită de grupul etnic de referință.

În ceea ce privește datele rezultate din cercetare, tendințele au fost similare, de menționat fiind ponderea puțin mai ridicată (în comparație cu datele recensământului), a celor care, deși s-au menționat români, au declarat altă limbă maternă.

Desigur, din punct de vedere strict matematic, diferențele dintre datele recensământului și cele ale sondajului se datorează marjei de eroare, implicită oricărei anchete bazate pe eșantionare. Cu toate acestea, sunt cel puțin două elemente pe baza

⁶ A.Radocea, *Structura etnică a populației României și evoluția ei în ultimele decenii, în Recensământul populației și locuințelor din 7 ianuarie 1992. Structura etnică și confesională a populației*, Comisia Națională de Statistică, 1995, p.VII-LXXI, p.XLIV.

căroră putem să considerăm că sondajul nostru reflectă o tendință mai puțin sesizată de recensământ. Pe de o parte, sondajul a folosit un instrumentar mai nuanțat, investigând în profunzime anumite aspecte ale socializării lingvistice, ale backgroundului familial din punct de vedere etnic al subiecților, pe de alta, recensământul este perceput de populație ca un act mai degrabă administrativ, iar acest lucru a influențat probabil subiecții în formularea anumitor răspunsuri (în speță cele referitoare la naționalitate și limbă maternă).

Cunoașterea limbii române la români

Cât de bine vorbiți românește?	Români
Este limba mea maternă	96,4
Vorbesc la perfecție	2
Vorbesc foarte bine, dar cu accent	1
Mă fac înțeles în majoritatea situațiilor	0,4
În unele situații mă fac înțeles, dar cu dificultăți	-
Cunosc doar câteva cuvinte	0,1
Nu știu nici un cuvânt	-
Nu răspunde	0,1
Total	100

Cunoașterea limbii maghiare la maghiarii din România

Cât de bine vorbiți limba maghiară?	Maghiari
Este limba mea maternă	96,1
Vorbesc la perfecție	2,3
Vorbesc foarte bine, dar cu accent	0,3
Mă fac înțeles în majoritatea situațiilor	0,9
În unele situații mă fac înțeles, dar cu dificultăți	-
Cunosc doar câteva cuvinte	0,1
Nu știu nici un cuvânt	0,3
Total	100

Ipoteza pare să fie confirmată de mai multe elemente. La întrebarea "Care este prima limbă pe care ați învățat-o?", 2,59% dintre români au răspuns că maghiara, 2,3% au declarat că vorbesc în această limbă cu mama și 1,8% cu tatăl lor, iar în comunicarea cu bunicii ponderea celor care folosesc limba maghiară tinde să fie și mai ridicată. Ca atare, elemente esențiale - cum ar fi socializarea lingvistică primară, mediul socio-lingvistic al familiei de origine - confirmă faptul că ponderea celor care se declară români, dar (și) limba maghiară are o dimensiune identitară pronunțată pentru ei, este mai mare decât cea reflectată în recensământ, probabil pentru că în con-

textul acelei înregistrări subiecții s-au concentrat mai puțin pe dimensiunile identitare ale variabilei: limba maternă.

Probabilitatea ca aproximativ 2-3% dintre cei care s-au declarat români la recensământ să considere (și) limba maghiară ca o dimensiune identitară importantă este confirmată și de datele recensământului privind căsătoriile mixte. Conform acestor date⁷, 2,9% din totalul căsătoriilor au fost mixte din punct de vedere etnic, 12,9% dintre persoanele de origine maghiară căsătorite trăind cu o pereche de altă origine, predominant cu soți sau soții de origine română. În 89,2% din căsătoriile mixte în care soțul sau soția s-au declarat de origine maghiară, partenerul era de origine română, iar în 62% din căsătoriilor mixte în care soțul sau soția s-a declarat de origine română, partenerul era de origine maghiară. Mai mult de două treimi dintre copiii care provin din căsătoriile mixte româno-maghiare au fost înregistrați la recensământ ca fiind români. Aceste date nu surprind originea celor care deja și-au întemeiat o familie și o gospodărie separată, deci procentajul celor care provin din căsătorii mixte este mult mai mare decât s-ar putea evalua pe baza datelor prezentate mai sus.

Având în vedere tendințele menționate privind socializarea lingvistică primară, folosirea limbii în comunicarea cu membrii familiei de origine și respectiv cuantumul căsătoriilor mixte, putem concluziona că ponderea populației românești pentru care limba maghiară are anumite valențe identitare este considerabil mai mare decât cea reflectată de datele recensământului. Tendința de socializare în căsătoriile mixte româno-maghiare este predominant una de asumare a apartenenței românești, cel puțin în contextul recensământului, păstrându-se totuși elemente de cultură cu caracter identitar.

CUNOAȘTEREA RECIPROCĂ A LIMBII. INDICELE DE COMUNICABILITATE

Nu analizăm aici politicile lingvistice ale statului român, prezentând doar o evaluare sintetică a acestora. Ele sunt orientate către valorizarea pe căi administrative a limbii oficiale (limba română), promovând un statut diferențiat al acesteia în comunicarea reglementată prin mijloace legal administrative, în același timp oferind limbilor minoritare drepturi lingvistice fundamentale în sectoarele sensibile pentru reproducerea culturală și lingvistică a minorităților⁸. Am ținut să subliniem acest lucru din două motive, esențiale în ceea ce privește analiza cunoașterii reciproce a limbilor:

7 Pe lângă datele relevante din recensământ (*op. cit.*) am folosit și prelucrările din articolul lui E.Á.Varga, „A romániai magyarság főbb demográfiai jellemzői az 1992. évi népszámlálás eredményei alapján”, în HITELEL. IX, 1996, nr.3, p.68-84.

8 Vezi prezentarea acestei tipologii și analiza sumară a situației din România pe <http://www.ciral.ulaval.ca/alx/amlxmonde/modeindpfr.htm>.

1. minoritățile, în cazul de față maghiarii, atât în procesul de instruire, cât și ulterior, în cadrul diferitelor contacte instituționale, au șansa de a-și însuși și folosi limba română.
2. majoritatea, exceptând persoanele în vârstă, își poate însuși limba maghiară doar în contexte de comunicare cotidiene adecvate, în comunități în care limba maghiară este folosită.

Ca atare, dacă pentru minorități însușirea limbii române se face într-un cadru instituțional, membri majorității își pot însuși limba minorităților în context informal.

Cât de bine vorbiți în (români)

	Maghiară	Germană	Romani
Este limba mea maternă...	1,1	0,3	0,9
Vorbesc la perfecție...	3,8	0,3	0,1
Vorbesc foarte bine, dar cu accent	2,4	0,6	0,4
Mă fac înțeles în majoritatea situațiilor în ...	2,5	0,8	0,2
În unele situații mă fac înțeles, dar cu dificultăți în	3,9	3,1	0,7
Cunosc doar câteva cuvinte în...	14,9	15,6	10,3
Nu știu nici un cuvânt în...	70,8	78,3	84,7
Nu răspunde	0,5	0,9	2,5

Cât de bine vorbiți în (maghiari)

	Română	Germană	Romani
Este limba mea maternă...	2,8	0,1	0,6
Vorbesc la perfecție...	22,8	0,5	-
Vorbesc foarte bine, dar cu accent	29,1	2,1	-
Mă fac înțeles în majoritatea situațiilor în ...	23,4	2,7	0,3
În unele situații mă fac înțeles, dar cu dificultăți în ...	17	9,1	0,5
Cunosc doar câteva cuvinte în...	4,4	33,5	12,1
Nu știu nici un cuvânt în...	0,5	51,8	85,6
Nu răspunde	-	0,3	0,9

Dacă luăm în considerare o tipologie care face diferența dintre competența lingvistică, care facilitează comunicarea activă, și un nivel de cunoaștere prin care, deși nu face posibilă comunicarea, subiecții au posibilitatea unui minim schimb de informații în limba respectivă, atunci avem următoarea imagine la nivel național: dintre români, 9,8% declară că au o competență adecvată comunicării cotidiene în limba maghiară, respectiv 18,8% se pot încadra în a doua categorie. În cazul

maghiarilor, 78,1% pot comunica activ în majoritatea situațiilor cotidiene, 21,4% au ceva cunoștințe de limba română, deși n-o cunosc suficient ca să se manifeste ca interlocutori activi într-o conversație în această limbă.

Pornind de la aceste date, putem calcula indicele de comunicabilitate a fiecărei limbi pe plan național. Acest indice surprinde nivelul de probabilitate ca doi indivizi aleși aleator să poată comunica într-o anumită limbă mai mult sau mai puțin răspândită în societatea respectivă⁹. Având în vedere faptul că nu posedăm date referitoare la cunoașterea limbii române, respectiv maghiare, de către membrii celorlalte comunități etnice, am calculat acest indice doar pe baza celor două comunități investigate.

	Ponderea conform recensământului din 1992	Ponderea recalculată
Români	89,5	92,65
Maghiari	7,1	7,35

Rezultă că indicele de comunicabilitate este de 0,98, deci probabilitatea ca doi indivizi aleși aleator din populația României să nu poată comunica în limba română este de 0,02. Indicele de comunicabilitate în cazul limbii maghiare este de 0,16, deci probabilitatea ca doi cetățeni români selectați la întâmplare să poată comunica în această limbă este cu ceva mai mic de 2 la 10.

Cât de bine vorbiți în limba maghiară.... (români)

	18 - 35 ani	36 - 50 ani	51 - 65 ani	66 ani și peste	Total
Este limba mea maternă	1,54	0,57	0,37	1,71	1,05
Vorbesc la perfecție	4,11	2,30	3,36	5,13	3,67
Vorbesc foarte bine, dar cu accent	2,31	4,60	1,87	0,85	2,41
Mă fac înțeles în majoritatea situațiilor	1,54	4,02	1,87	4,27	2,41
În unele situații mă fac înțeles, dar cu dificultăți	4,63	3,45	4,48	0,85	3,88
Cunosc doar câteva cuvinte	14,14	17,82	14,55	13,68	14,90
Nu știu nici un cuvânt	70,95	66,09	73,51	73,50	71,14
Nu răspunde	0,77	1,15	-	-	0,52

Este interesantă dinamica pe vârste în ceea ce privește cunoașterea limbii maghiare de către români. Pe de o parte, în rândul celor de peste 66 de ani ponderea celor care vorbesc perfect (sau aproape perfect) limba maghiară este semnificativ mai mare decât nivelul specific celor de vârstă medie. Acest lucru se datorează probabil contextului istoric, de altfel confirmat și de datele noastre, și anume, faptul că în tinerețe au frecventat școli cu predare în limba maghiară. O parte din

9 E.C.Y.Kuo, "Measuring Communicativity in Multilingual Societies: the Case of Singapore and West Malaysia", in *Anthropological Linguistics*, 21(7), 1979, p.328-340.

această categorie trăiește în orașe mari din Transilvania, orașe în care acum câteva decenii limba maghiară era mult mai frecvent folosită, contactul lingvistic îndelungat cu populația maghiară fiind prielnic învățării acestei limbi.

Dar se pare că nu acesta este singurul pattern de însușire a limbii maghiare, pentru că și în cazul grupei de vârstă 18 - 35 de ani avem o pondere mai ridicată a acelor care vorbesc bine sau la un nivel acceptabil acest idiom. Faptul se datorează în primul rând creșterii ponderii celor proveniți din căsătorii, familii mixte din punct de vedere etnic. Dar parțial și a unei atitudini mai deschise în comparație cu cei în etate, în ceea ce privește folosirea și învățarea limbii maghiare.

Cât de bine vorbiți în limba română... (maghiarii)

	18 - 35 ani	36 - 50 ani	51 - 65 ani	66 și peste	Total
Este limba mea maternă	4,14	3,38	1,33	1,00	2,78
Vorbesc la perfecție	24,52	27,70	19,47	17,00	22,78
Vorbesc foarte bine, dar cu accent	28,66	32,43	31,86	20,00	29,11
Mă fac înțeleș în majoritatea situațiilor	24,84	20,95	22,57	24,00	23,42
În unele situații mă fac înțeleș, dar cu dificultăți	15,92	14,19	17,26	24,00	16,96
Cunosc doar câteva cuvinte	1,59	1,35	6,64	13,00	4,43
Nu știu nici un cuvânt	0,32	-	0,88	1,00	0,51

În cazul populației maghiare, cei de peste 66 de ani cunosc semnificativ mai puțin limba română decât media, nivelul cunoașterii acesteia crescând semnificativ la grupele de vârstă medii. La cei între 18-35 de ani, pe de o parte avem cel mai mare nivel al celor care se declară maghiari, dar consideră limba română ca limbă maternă, pe de alta se înregistrează o ușoară dar semnificativă scădere (în comparație cu grupa de vârstă 36-50 de ani) a ponderii celor care consideră că vorbesc perfect sau aproape de perfect.

Primul fenomen, cel al asumării identității etnice de maghiar și a limbii române ca limbă maternă (ce crește constant în timp, sub acest aspect diferențele între generații fiind semnificative), se datorează mai ales creșterii ponderii căsătoriilor mixte. Al doilea fenomen este explicabil prin faptul că la tineri nu s-a încheiat procesul socializării lingvistice, proces în care școala are un rol important, dar nici pe departe exclusiv, o competență lingvistică superioară dobândindu-se prin folosirea îndelungată a unei limbi în contexte și situații variate de comunicare.

CUNOAȘTEREA LIMBII MAGHIARE LA NIVEL REGIONAL

Cât de bine vorbiți în (românii din Transilvania)

	Română	Maghiară	Germană
Este limba mea maternă...	95,04	2,52	1,09
Vorbesc la perfecție...	2,84	2,88	0,73
Vorbesc foarte bine, dar cu accent...	1,77	2,16	1,09
Mă fac înțeles în majoritatea situațiilor în ...	0,35	7,19	1,82
În unele situații mă fac înțeles, dar cu dificultăți în ...	-	9,71	4,36
Cunosc doar câteva cuvinte în...	-	23,74	15,64
Nu știu nici un cuvânt în...	-	51,80	75,27
Nu răspunde	-	-	-

Transilvania	Ponderea conform recensământului din 1992	Ponderea recalculată
Români	73,6	77,96
Maghiari	20,8	22,03

Indicele de comunicabilitate a limbii române calculat pentru Transilvania este de 0,95, iar în cazul limbii maghiare este de 0,33. Deci șansa ca cineva să nu poată comunica în mod adecvat în limba română este de 1 la 20, respectiv șansa ca doi locuitori ai Transilvaniei să poată comunica în limba maghiară este cu ceva mai mare de 3 la 10.

O altă regiune analizată a fost Secuimea (convențional redusă în cercetare la județele Covasna și Harghita), interesantă aici din două aspecte. Pe de o parte pentru că este o regiune în care există o majoritate lingvistică vorbitoare de limbă maghiară, pe de alta, pentru că a reprezentat subiectul unor dezbateri politice în care a fost exploatată tocmai situația de minoritate lingvistică a românilor care locuiesc aici.

Cât de bine vorbiți în (românii din Secuime)

	Română	Maghiară
Este limba mea maternă...	97,54	2,46
Vorbesc la perfecție...	1,40	12,63
Vorbesc foarte bine, dar cu accent	0,70	7,72
Mă fac înțeles în majoritatea situațiilor în ...	0,35	17,54
În unele situații mă fac înțeles, dar cu dificultăți în	-	15,09
Cunosc doar câteva cuvinte în...	-	27,02
Nu știu nici un cuvânt în...	-	16,49
Nu răspunde	-	1,05

Cât de bine vorbiți în (maghiarii din Secuime)

	Română	Maghiară
Este limba mea maternă...	-	99,57
Vorbesc la perfecție...	9,79	0,43
Vorbesc foarte bine, dar cu accent	22,98	-
Mă fac înțeles în majoritatea situațiilor în ...	29,36	-
În unele situații mă fac înțeles, dar cu dificultăți în	29,36	-
Cunosc doar câteva cuvinte în...	7,23	-
Nu știu nici un cuvânt în...	1,28	-
Nu răspunde	-	-

Indicele de comunicabilitate a fost calculat pentru populația județelor Harghita și Covasna¹⁰ (cele două județe principale ale acestei regiuni istorice), rezultând o probabilitate de 0,68 ca două persoane alese la întâmplare să poată comunica în limba română, respectiv de 0,89 pentru limba maghiară. Deci șansele sunt de aproximativ 3 la 10 ca două persoane alese aleator să nu poată comunica în limba română, pe când probabilitatea ca să se întâmple o situație corespunzătoare în cazul limbii maghiare este de 1 la 10.

CUNOAȘTEREA RECIPROCĂ A LIMBII ȘI ATITUDINI INTERETNICE

S-a analizat în ce măsură cunoașterea sau necunoașterea reciprocă a limbii afectează atitudinile, evaluările subiecților referitor la relațiile interetnice. În vederea unei prezentări mai sintetice a datelor am redus scala referitoare la autoaprecierea nivelului de cunoaștere a unei limbi.

Cei care consideră că limba respectivă este limba lor maternă, că o vorbesc perfect sau cu accent, respectiv cei care declară că se descurcă în majoritatea situațiilor, au intrat în categoria: fără probleme de comunicare. Cei care declară că ar avea minime cunoștințe de limbă (inclusiv categoria "Cunosc doar câteva cuvinte") au fost încadrați în categoria dificultăți de comunicare, aici fiind incluși și cei care declară că nu cunosc deloc limba respectivă.

Relațiile dintre români și maghiari sunt mai bune sau mai proaste față de anul precedent? (maghiarii)

Nivelul cunoașterii limbii române	Mult mai bune	Ceva mai bune	Ne-schimbate	Ceva mai proaste	Mult mai proaste	Nu pot aprecia	Total
Fără probleme	4,51	35,28	38,73	10,34	2,65	8,49	100,00
Dificultăți de comunicare	2,11	30,53	36,84	14,74	1,05	14,74	100,00
Nu cunoaște	-	-	50,00	50,00	-	-	100,00
	4,16	34,93	37,84	11,23	2,29	9,56	100,00

¹⁰ Raportul de populație, luat ca bază de calcul a fost de 18,23% români, respectiv 81,77% maghiari.

În cazul populației maghiare se observă o relație între nivelul de cunoaștere a limbii române și aprecierea pozitivă sau negativă a evoluției în ultimul an a relațiilor dintre români și maghiari.

Nivelul cunoașterii limbii române	Mult mai bune	Ceva mai bune	Neschimbate	Ceva mai proaste	Mult mai proaste	Nu pot aprecia	Total
Fără probleme	26,53	29,71	7,96	13,53	15,12	7,16	100,00
Dificultăți de comunicare	15,79	37,89	10,53	5,26	13,68	16,84	100,00
Nu cunoaște	-	50,00	-	50,00	-	-	100,00
	24,53	31,81	8,32	11,85	14,55	8,94	100,00

PERCEPEREA LEGISLAȚIEI CU PRIVIRE LA MINORITĂȚI ȘI ROLUL STATULUI NAȚIONAL ÎN PĂSTRAREA IDENTITĂȚII NAȚIONALE PESTE HOTARE

Una din cele mai dezbătute probleme este cea a existenței sau lipsei drepturilor "suficiente" pentru membrii minorităților etnice. Cuvântul-cheie în acest context este "suficient", precum și diferitele sensuri pe care majoritatea și minoritatea le atribuie acestui termen. După cum se observă din *Etnobarometru*, drepturile considerate "suficiente" de către legislația românească pentru minoritățile naționale care trăiesc în țară sunt apreciate ca "insuficiente" de către 83,1% dintre maghiari și "mai mult decât suficiente" de către 20,3% dintre români. Dacă privim sondajele asemănătoare făcute în urmă cu câțiva ani, vom observa aproximativ aceeași tendință.

	CURS - decembrie 1997 românii
Prea multe drepturi	28,2
Drepturi insuficiente	4,0
Drepturi aproximativ suficiente	58,5
Nu știu	9,4

Dacă studiem datele în mod separat pentru diferitele regiuni ale țării, diferențele sunt minimale. Totuși, se poate menționa că în timp ce 68,2% dintre românii din Transilvania apreciază că

minoritățile naționale au aproximativ suficiente drepturi, iar 19,1% dintre ei că au prea multe, 61,4% dintre românii din Moldova sunt de acord cu prima afirmație și 23,6% cu a doua.

Este foarte interesant de observat că în timp ce în cazul altor întrebări referitoare la opinii, procentul non-răspunsurilor a fost în jur de 8-10% sau chiar mai mare, mai puțin de 1% din populația întrebată a refuzat să răspundă sau nu au știut ce să răspundă.

În cele ce urmează vom încerca să descriem populația română care a dat răspunsuri diferite la aceste întrebări, în funcție de vârstă, sex, origine, apartenență politică etc.

Persoanele aparținând minorităților naționale au ...

Românii din	Transilvania	Muntenia	Moldova	Românii din Secuime
Prea multe drepturi	19,1	19,3	23,6	27,9
Drepturi insuficiente	12,7	13,6	13,6	6,6
Drepturi aproximativ suficiente	68,2	66,7	61,4	65,2
Nu știu	-	0,4	0,9	0,3

După cum arată tabelul următor, vârsta nu influențează considerabil opiniile referitoare la suficiența sau insuficiența drepturilor minorităților:

Vârsta responden-tului	Minoritățile naționale au...				Total
	Prea multe drepturi	Drepturi suficiente	Drepturi insuficiente	Nu știu/ Nu răspund	
18-25	4,2	4,0	14,0	0,1	22,4
26-35	3,1	2,8	13,4	0,1	19,4
36-45	3,4	1,3	6,8	-	11,4
46-55	3,3	2,1	8,5	0,1	14,0
56-65	4,2	1,6	15,1	0,1	21,0
66+	1,9	1,4	8,4	0,1	11,8
Total	20,2	13,3	65,9	0,4	100

Dacă luăm în considerare tipul de habitat, observăm că majoritatea (67,5%) celor care au apreciat că minoritățile naționale au prea multe drepturi trăiesc în mediul urban, în timp ce majoritatea (72,4%) celor care consideră că drepturile sunt insuficiente trăiesc în mediul rural. Printre cei care apreciază că minoritățile naționale au suficiente drepturi, proporțiile sunt aproape egale: 54,8% trăiesc la oraș, iar 45,2% la țară. Diferențele menționate ar putea fi explicate prin faptul că cei care trăiesc în mediul rural au mai multe interacțiuni cu membrii minorităților etnice, pe care îi cunosc personal și tind să interpreteze legislația din domeniul minorităților în termenii folosiți de acești oameni. Cei care trăiesc în mediul urban sunt mai influențați de discursurile politice din domeniul problematicei minorităților și majoritatea au interacțiuni mai puțin strânse și mai puțin frecvente cu minoritățile etnice.

Cu alte cuvinte, putem concluziona că natura legăturilor sociale dintre oameni și tipul de discurs la care aceștia sunt expuși au un impact semnificativ asupra felului în care percep legislația din domeniul minorităților.

Tipul de habitat	Minoritățile naționale au...				Total
	Prea multe drepturi	Drepturi suficiente	Drepturi insuficiente	Nu știu/ Nu răspund	
Urban	13,7	3,7	36,1	0,3	53,8
Rural	6,6	9,6	29,8	0,2	46,2
Total	20,2	13,3	65,9	0,5	100

Cu alte cuvinte, putem concludiona că natura legăturilor sociale dintre oameni și tipul de discurs la care aceștia sunt expuși au un impact semnificativ asupra felului în care percep legislația din domeniul minorităților.

Totodată, nu pot fi evidențiate diferențe importante între distribuția răspunsurilor pe regiunile istorice ale României.

	Minoritățile naționale au...				Total
	Prea multe drepturi	Drepturi suficiente	Drepturi insuficiente	Nu știu/ Nu răspund	
Transilvania	28,0	28,3	30,7	-	29,7
Muntenia	45,1	48,0	47,8	50	47,2
Moldova	26,9	23,6	21,5	50	23,1
Total	100	100	100	100	100

Analiza răspunsurilor date de subiecți, în funcție de nivelul educației, relevă o tendință a celor cu educație sub medie de a considera că minoritățile naționale au drepturi insuficiente. Pe de altă parte, tendința opusă se manifestă printre cei care au studii superioare (colegiu sau universitate) și care consideră predominant că minoritățile au destule drepturi. Trebuie menționat însă că la toate nivelurile de educație, majoritatea românilor consideră că minoritățile naționale au destule drepturi.

Nivelul educației	Minoritățile naționale au...			Total
	Prea multe drepturi	Drepturi suficiente	Drepturi insuficiente	
Fără educație	0,2	0,4	0,3	1,0
Școala primară	0,6	2,4	5,5	8,6
Gimnaziu	3,0	3,0	13,8	19,8
Școala profesională	3,5	2,7	10,7	17,1
Liceu	7,7	4,1	19,7	31,5
Colegiu	1,9	0,6	7,0	9,7
Universitate	3,1	0,1	9,0	12,3
Total	20,2	13,3	65,9	100

(Diferența de 0,5% reprezintă non-răspunsurile)

PARTICIPAREA LA DIFERITE ORGANIZAȚII CIVICE

S-a proiectat un set de instrumente pentru evaluarea participării populației la organizațiile civice. Datele au confirmat rezultatele mai vechi ale altor sondaje de opinie: organizațiile civice au puțini membri, atât români cât și maghiari, deși participarea la acestea este ceva mai mare în cazul maghiarilor. Graficele din *Etnobarometru*, pe această temă, indică faptul că, cu excepția organizațiilor profesionale, maghiarii tind să fie mai implicați atât în asociațiile politice, cât și în cele apolitice.

Pentru a scoate în evidență legătura directă cu organizația respectivă din care face parte respondentul, am pus o întrebare referitoare la frecvența cu care participă la întâlnirile organizației respective, rezultatele fiind următoarele:

	Români	Maghiari
Zilnic	6,9	0,5
Săptămănal	26,4	16,9
Lunar	28,8	17,9
De câteva ori pe an	12,7	18,5
O dată pe an	4,6	15,9
Nu există întâlniri oficiale ale membrilor	3,4	4,6
Nu particip la întâlnirile membrilor	8,0	23,1
Nu răspund	9,2	2,6
Total	100	100

Cifrele reprezintă procentele celor care sunt membri ai diferitelor organizații.

Se poate observa că există o tendință în rândul românilor de a participa mai frecvent la întâlniri ale organizației din care fac parte: 33,3% dintre membrii asociațiilor au participat cel puțin o dată pe săptămână, în timp ce în cazul maghiarilor procentul este de 17,4%. În consecință, 39,0% dintre maghiari se întâlnesc cu alți membri o dată pe an sau nu se întâlnesc deloc, în timp ce în cazul românilor cifra este de 12,6%. Aceste date s-ar putea explica prin faptul că maghiarii sunt mult mai activ implicați în organizații politice (în special UDMR) decât românii sau întâlnirile membrilor partidelor politice nu sunt foarte frecvente sau nu au relevanță specială pentru membri. Totodată, 15,5% din maghiari sunt membri ai unor partide politice, în timp ce dintre românii întrebați doar 4,8% sunt implicați în atari organisme. Dacă luăm în calcul doar membrii organizațiilor apolitice, aceste diferențe dispar. Asociațiile politice maghiare sunt formate în mare parte din membri "pasivi".

Astfel, putem conchide următoarele: chiar dacă sunt mai mulți membri ai unor organizații în rândul maghiarilor, activismul în cadrul organizației (participarea la ședințe) este asemănător în cazul ambelor naționalități. Activismul civic este legat de felul în care oamenii percep rolul lor în viața socială și rolul pe care îl atribuie statului în diferitele chestiuni publice. S-a inclus un set de întrebări speciale pentru a evalua opiniile populației referitoare la diferite probleme politice: au fost rugați să își exprime acordul/dezacordul cu diferite afirmații caracteristice aripei politice de stânga sau de dreapta.

Aceste întrebări au încercat să surprindă nu intențiile legate de alegeri, ci orientarea politică reală a subiecților (care nu este întotdeauna aceeași cu intențiile lor de vot). Temele principale au fost orientarea politică de dreapta sau de stânga, autoritarismul, comunalismul, etatismul. Tabelul următor conține distribuția răspunsurilor date.

După cum se vede, există un consens remarcabil în ce privește temele legate de un regim mai autoritar. Nevoia de conducători politici cu mână de fier (92,4%), de legi mai aspre (91,7%) și de educarea copiilor în spiritul respectului pentru adulți (91,2%) exprimă opțiunea pentru autoritarism. Faptul că 88,7% dintre subiecți sunt de acord că trebuie să lupti pentru interesele proprii, indică ascendența individualismului și a politicii de dreapta. Aceste rezultate ar trebui interpretate în lumina unui discurs foarte puternic de extremă dreaptă a unor partide politice românești. Lipsa unui lider într-adevăr carsimatic care să poată cuceri încrederea populației, creșterea criminalității și a

RELAȚII INTERETNICE ÎN ROMÂNIA POSTCOMUNISTĂ
PARTEA VI. ANEXE

	Sunt de acord	Nu sunt de acord	Nu știu/ Nu răspund
1.Diferențele dintre salarii ar trebui reduse spre beneficiul celor săraci	79,3	16,6	4,1
2.Statul ar trebui să controleze prețurile bunurilor de larg consum	80,9	15,2	2,8
3.Statul ar trebui să asigure slujbe pentru toți cetățenii	84,7	12,5	2,8
4.Ar trebui introduse pedepse mai aspre pentru a reduce criminalitatea	91,7	5,1	3,3
5.Primul lucru pe care ar trebui să îl învețe un copil este respectul pentru adulți	91,1	6,4	2,5
6.Profesorii ar trebui să își concentreze atenția asupra elevilor mai talentați, și nu asupra celor mediocri	19,3	74,5	6,2
7.Bunăstarea fiecărui individ depinde mai ales de stat.	58,4	34,7	6,9
8.Nu poți avea încredere în nimeni cu excepția propriei persoane	70,3	25,2	4,5
9.Trebuie să lupți tu însuși pentru propriile tale interese	88,7	8,5	2,8
10.Este nevoie de o mână de fier pentru ca situația în țara noastră să se îmbunătățească	92,4	2,9	4,7
11.Întâlnirile și protestele nu fac decât să dăuneze, cauzând dezordine și instabilitate	47,6	43,1	9,3
12.Având în vedere situația economică actuală, șomerii ar trebui să accepte orice ofertă de serviciu care li se face	61,5	30,6	7,9

discrepanțelor dintre generații, care a devenit mai pronunțată după 1990 (și care a generat o reprezentare socială foarte negativă a tinerilor) trebuie de asemenea luate în calcul.

Cu toate acestea, pe locul al doilea al acceptării se pot vedea valorile stângii politice. După părerea a 84,7% dintre cei întrebați, statul ar trebui să garanteze locuri de muncă pentru cetățenii săi și ar trebui să controleze și prețurile produselor de bază (80,4%). Aceste două puncte sunt diametral opuse celor menționate mai sus, și anume: "Trebuie să lupți tu însuși pentru interesele proprii". Faptul că un procent de 72,6% (respectiv 77,1%) au fost de acord cu ambele afirmații relevă două aspecte: în primul rând, o incongruență în ceea ce privește gândirea lor politică; în al doilea rând, diferența dintre realitatea percepută, anume că fiecare trebuie să-și urmeze singur interesele proprii, și două aspecte ale trecutului comunist de care duc lipsă: locuri de muncă pentru fiecare și prețurile scăzute ale bunurilor de larg consum, datorate monopolului economic deținut de stat.

Statul ar trebui să controleze prețurile bunurilor de larg consum.	Trebuie să lupți tu însuși pentru interesele proprii.				
		De acord	Nu sunt de acord	NR	Total
	De acord	72,6	7,1	1,4	81,1
	Nu sunt de acord	13,7	1,3	0,1	15,1
	NR	2,5	0,1	1,2	3,8
	Total	88,7	8,5	2,8	100

Trebuie să lupti tu însuți pentru interesele proprii					
Statul ar trebui să garanteze locuri de muncă pentru fiecare cetățean		De acord	Nu sunt de acord	NR	Total
	De acord	77,1	6,5	1,1	84,7
	Nu sunt de acord	10,3	1,9	0,3	12,5
	NR	1,3	0,1	1,3	2,8
	Total	88,7	8,5	2,8	100

Nu poți avea încredere decât în propria-ți persoană					
Statul ar trebui să controleze prețurile bunurilor de larg consum		De acord	Nu sunt de acord	NR	Total
	De acord	58,3	20,0	2,5	80,8
	Nu sunt de acord	10,2	4,6	0,5	15,3
	NR	1,8	0,6	1,5	3,9
	Total	70,3	25,2	4,5	100

Nu poți avea încredere decât în propria-ți persoană					
Statul ar trebui să garanteze locuri de muncă pentru fiecare cetățean		De acord	Nu sunt de acord	NR	Total
	De acord	61,8	20,1	2,6	84,5
	Nu sunt de acord	7,4	4,6	0,6	12,6
	NR	0,9	0,6	1,3	2,8
	Total	70,1	25,3	4,5	100

Nu poți avea încredere decât în propria-ți persoană					
Diferențele dintre salarii ar trebui reduse spre beneficiul săracilor		De acord	Nu sunt de acord	NR	Total
	De acord	59,4	16,8	3,0	79,2
	Nu sunt de acord	9,1	7,0	0,6	16,6
	NR	1,8	0,6	1,0	4,1
	Total	70,4	25,1	4,5	100

Ținând cont de corespondența dintre responsabilizarea individului și respectiv a statului pentru bunăstarea populației, "doar" 53,1% dintre oameni au fost de acord cu ambele sugestii care indicau acest lucru:

Trebuie să lupti tu însuți pentru interesul propriu					
Bunăstarea fiecărui individ depinde în principal de stat		De acord	Nu sunt de acord	NR	Total
	De acord	53,1	4,2	1,0	58,4
	Nu sunt de acord	30,7	3,7	0,2	34,6
	NR	5,0	0,5	1,5	7,0
	Total	88,8	8,4	2,8	100

Trebuie să lupti tu însuți pentru interesul propriu					
Este nevoie de un om cu mână de fier pentru ca situația din țara noastră să se îmbunătățească		De acord	Nu sunt de acord	NR	Total
	De acord	698	239	29	966
	Nu sunt de acord	16	13	1	30
	NR	21	12	16	49
	Total	735	264	46	1045

Un indicator mai puțin ambiguu al orientării de stânga ar putea fi considerată prima întrebare din item: 79,3% dintre cei întrebați au fost de acord cu necesitatea de a reduce diferențele dintre salarii. Acest lucru ar trebui să se facă spre beneficiul celor săraci. Deși aceste date pot fi interpretate foarte ușor după dictum-ul marxist: "De la fiecare după capacitate, pentru fiecare după nevoi", trebuie să ținem cont și de faptul că mulți oameni consideră diferențele dintre salarii prea mari și în neconcordanță cu capacitățile unora de a munci. Pe de altă parte, majoritatea au fost de acord cu nevoia unui conducător cu mână de fier.

		Este nevoie de un om cu mână de fier pentru ca situația din țara noastră să se îmbunătățească			
		De acord	Nu sunt de acord	NR	Total
Diferențele dintre salarii ar trebui reduse spre beneficiul săracilor	De acord	74,6	15,4	2,3	92,3
	Nu sunt de acord	1,9	0,8	0,3	3,0
	NR	2,9	0,5	1,5	4,8
	Total	79,3	16,7	4,0	100

Aceeași tendință (orientare de stânga) este relevată când se ia în calcul faptul că 74,5% din cei întrebați consideră că profesorii nu ar trebui să acorde atenție sporită copiilor foarte înzestrați, ci mai degrabă celor mediocri, iar 58,4% cred că statul este principalul responsabil pentru bunăstarea cetățenilor săi. Cu toate acestea, ultima întrebare ar trebui privită ca expresie a dezaprobării de către oameni a faptului că prerogativele individuale nu sunt suficient încurajate, în timp ce privatizarea este încă neterminată.

"Nu poți avea încredere decât în propria-ți persoană" (un item care a câștigat acordul a 70,3% din cei întrebați) împreună cu "Trebuie să lupți tu însuși pentru interesele proprii" (88,7%) ar putea fi văzuți ca indicatori ai izolării sociale și ai lipsei de încredere în formele de asociere politică sau apolitică. Acest fapt este subliniat de slaba participare la organizațiile civice, după cum s-a arătat deja.

Cea mai dezbătută problemă pare să fie atitudinea față de formele de protest public: în timp ce aproape jumătate din cei întrebați au considerat că acestea au doar un impact negativ asupra situației prezente, alții nu au fost de acord cu acest punct de vedere, ceea ce ar putea fi explicat prin faptul că majoritatea oamenilor au participat și au experiența personală a efectelor secundare negative ale unor manifestări (din diferite sectoare ale industriei, agriculturii și serviciilor).

Făcând o analiză comparativă între români și maghiari, în ceea ce privește acordul/dezacordul cu problemele discutate mai înainte, putem identifica diferențe semnificative doar în trei cazuri:

	Români			Maghiari		
	De acord	Nu sunt de acord	Nu știu	De acord	Nu sunt de acord	Nu știu
1.Diferențele dintre salarii ar trebui reduse spre beneficiul celor săraci	78,6	17,2	4,2	88,1	9,4	2,5
2.Statul ar trebui să controleze prețurile bunurilor de larg consum	80,4	15,7	3,9	88,1	9,2	2,8
3.Statul ar trebui să garanteze locuri de muncă pentru fiecare cetățean	85,2	12,1	2,7	78,5	18,8	2,6
4.Ar trebui introduse pedepse mai aspre pentru a reduce criminalitatea	92,0	4,8	3,2	87,2	8,8	4,0
5.Primul lucru pe care ar trebui să îl învețe un copil este respectul pentru adulți	91,7	5,8	2,5	84,1	13,0	2,9
6.Profesorii ar trebui să acorde atenție sporită copiilor mai înzestăriți și nu celor mediocri	19,5	74,2	6,2	16,7	78,4	4,9
7.Bunăstarea fiecărui individ depinde de stat	58,1	34,8	7,1	61,8	33,7	4,5
8.Nu poți avea încredere în nimeni decât în propria-ți persoană	71,5	24,1	4,5	56,0	39,4	4,5
9.Trebuie tu însuși să lupți pentru interesele proprii	90,5	6,9	2,6	67,5	27,0	5,4
10.Este nevoie de un om cu mână de fier ca să se îmbunătățească situația din țara noastră	93,0	2,5	4,6	85,8	8,2	6,0
11.Întâlnirile și protestele nu fac decât să înrăutățească situația, cauzând dezordine și instabilitate	46,3	44,2	9,4	63,2	29,0	7,8
12.Ținând cont de situația economică actuală, șomerii ar trebui să accepte orice loc de muncă li se oferă	61,2	30,8	8,0	65,2	28,1	6,8

Un procent mult mai scăzut dintre cei maghiari au fost de acord cu două afirmații care indică individualismul: "Nu poți avea încredere decât în propria-ți persoană" (56,0% dintre maghiari în comparație cu 71,5% dintre români) și "Trebuie să lupți tu însuși pentru interesele proprii" (67,5% față de 90,5%). Ținând cont de faptul că procentul celor care au răspuns "nu știu" și al non-răspunsurilor au fost identice de scăzute la ambele subșantioane, putem trage concluzia că modelele de com-

portament individualist sunt mai puțin populare între maghiari decât între români, sau cel puțin ei consideră că acest lucru este mai puțin de dorit decât consideră românii. Aceste rezultate pot fi explicate prin importanța sporită acordată sentimentului de "noi" de către o populație minoritară care se identifică prin opoziție față de majoritate. Legăturile sociale dintre oameni care se consideră asemănători sub un aspect foarte important sunt cu atât mai tari cu cât ei sunt mai diferiți de ceilalți sub acel aspect, acei "ceilalți" (oameni din afară) sunt mai apropiați și superiori numeric. Pentru maghiarii care trăiesc în România, identitatea etnică este unul dintre aspectele cele mai importante, iar modelul pe care l-am descris poate fi valabil.

Celălalt subiect foarte diferit evaluat de români și maghiari privește rolul pozitiv/negativ atribuit mișcărilor sociale (manifestații, proteste). În timp ce proporția românilor care au fost de acord, respectiv nu au fost de acord că "Proteste și manifestațiile înrăutățesc situația..." sunt asemănătoare (46,3% față de 44,2%), în cazul maghiarilor procentul celor care au fost de acord este de două ori mai mare decât al celor care nu au fost de acord (63,2% față de 29,0%). Oare acest fapt poate fi explicat prin numeroasele manifestări populare cu caracter naționalist care au fost îndreptate împotriva maghiarilor? Sau prin faptul că maghiarii au mai multă încredere decât românii în activitatea organizațiilor lor?¹¹ Nu avem la dispoziție date suficiente pentru a răspunde la aceste întrebări, deci să ne resemnăm a le clasa drept retorice.

11 Să ne amintim că participarea civică este mai mare (deși mai puțin intensă) printre maghiari decât în rândul românilor, în special în ceea ce privește partidele politice.

ETNOBAROMETRU: REZULTATUL CERCETĂRII SOCIOLOGICE

METODOLOGIA DE CERCETARE

Eșantionul folosit în primul studiu din *Etnobarometru*, realizat în 2000, are următoarele caracteristici:

▪**Volum:** 2051 persoane de cel puțin 18 ani.

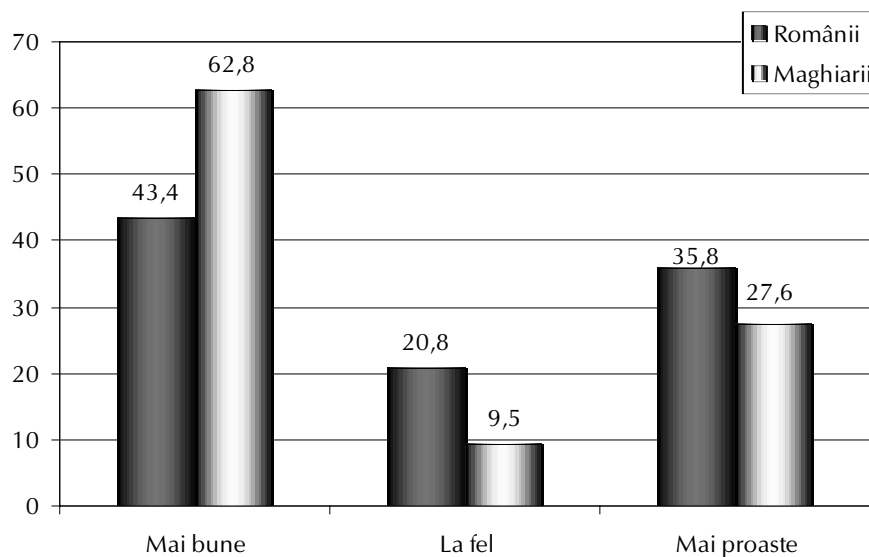
▪**Tip:** Aleatoriu multi-grup multi-stratificat. Au fost proiectate două subeșantioane: unul pentru populația românească (1253 persoane), iar celălalt pentru populația maghiară (798 persoane). Populația românească din Secuime (județele Harghita și Covasna) a fost suprareprezentată (287 persoane, care reprezintă 5 persoane în eșantionul final național ponderat). Populația maghiară din România a fost și ea suprareprezentată, având echivalentul a 80 de persoane în eșantionul final național ponderat.

▪**Criterii de grupare și de stratificare:** Au fost folosite următoarele variabile ca și criterii principale de stratificare, pe lângă criteriile comune etno-demografice de vârstă, sex, tipul și mărimea localității, zona cultural-economică: Transilvania, nord-vestul, Banatul, Secuimea, Muntenia, Oltenia, Dobrogea, Moldova și București, în conformitate cu metodologia consacrată; proporția de maghiari în localitate: dominantă, majoritate, paritate, minoritate, lipsă.

▪**Reprezentativitate:** Eșantionul este reprezentativ pentru populația adultă a României, cu o marjă de eroare de 2,0 pentru variabilele relevante. Eșantionul a fost validat conform datelor recensământului din 1992, precum și datelor aduse la zi, oferite de Comisia Națională Română pentru Statistică.

▪**Cercetare de teren:** Interveniurile au fost făcute de către vorbitori de limba română pentru respondenții români și de vorbitori de limba maghiară pentru respondenții maghiari, între 19 mai - 1 iunie 2000.

După părerea dumneavoastră relațiile dintre români și maghiari sunt mai bune sau mai proaste comparativ cu perioada dinainte de 1989?

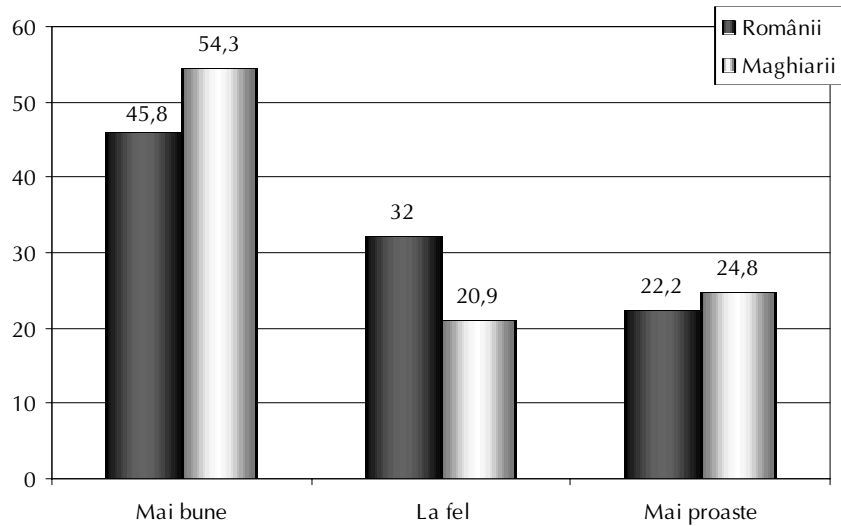
Numai persoanele care au exprimat o părere.

	Românii	Maghiarii
Mult mai bune	10,7	24,8
Ceva mai bune	18,3	30,8
La fel	24,0	8,4
Ceva mai proaste	13,7	11,4
Mult mai proaste	10,4	13,0
Nu pot aprecia	32,9	11,5

Cifrele reprezintă procente din răspunsuri.

Diferența până la 100% o reprezintă non-răspunsurile.

După părerea dumneavoastră, relațiile dintre români și maghiari sunt mai bune sau mai proaste comparativ cu alegerile precedente (1996)?

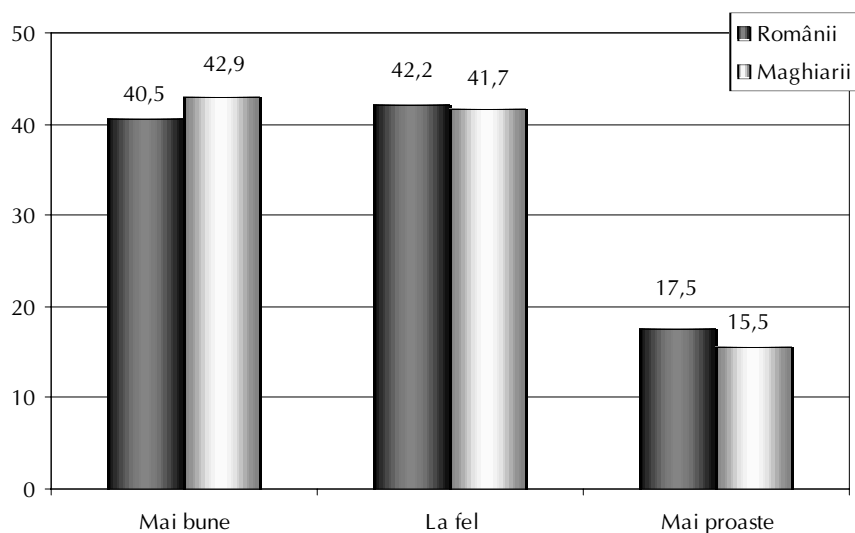
Doar acele persoane care și-au exprimat părerea.

	Românii	Maghiarii
Mult mai bune	5,9	6,8
Ceva mai bune	26,0	41,0
La fel	22,3	18,4
Ceva mai proaste	10,9	16,5
Mult mai proaste	4,6	5,3
Nu pot aprecia	30,2	12,0

Cifrele reprezintă procente din răspunsuri.

Diferența până la 100% o reprezintă non-răspunsurile.

După părerea dumneavoastră, relațiile dintre români și maghiari sunt mai bune sau mai proaste comparativ cu anul precedent?

Doar acele persoane care și-au exprimat părerea.

	Românii	Maghiarii
Mult mai bune	5,0	3,9
Ceva mai bune	22,8	33,5
La fel	28,8	36,3
Ceva mai proaste	8,5	10,7
Mult mai proaste	3,4	2,9
Nu pot aprecia	31,4	12,8

Cifrele reprezintă procente din răspunsuri.

Diferența până la 100% o reprezintă non-răspunsurile.

După părerea dumneavoastră, relațiile dintre români și maghiari sunt mai bune sau mai proaste în comparație cu perioada dinainte de 1989?

Românii

	Transilvania	Muntenia	Moldova
Mult mai bune	6,4	15,2	6,7
Ceva mai bune	21,4	18,0	15,2
La fel	18,9	8,9	17,9
Ceva mai proaste	14,6	12,6	14,7
Mult mai proaste	9,6	10,7	10,7
Nu pot aprecia	28,9	34,6	34,4

... în comparație cu alegerile precedente (1996)?

Românii

	Transilvania	Muntenia	Moldova
Mult mai bune	3,2	7,8	5,4
Ceva mai bune	21,1	27,6	28,6
La fel	29,4	15,7	27,2
Ceva mai proaste	12,5	10,2	10,3
Mult mai proaste	3,2	5,4	4,5
Nu pot aprecia	30,5	33,3	23,7

... în comparație cu anul precedent?

Românii

	Transilvania	Muntenia	Moldova
Mult mai bune	4,6	4,8	5,8
Ceva mai bune	19,6	22,8	26,8
La fel	32,1	24,1	33,9
Ceva mai proaste	10,4	8,7	5,8
Mult mai proaste	2,9	3,9	3,1
Nu pot aprecia	30,4	35,7	24,1

Cifrele reprezintă procente din răspunsuri.

După părerea dumneavoastră, relațiile dintre români și maghiari sunt mai bune sau mai proaste în comparație cu perioada dinainte de 1989?

	Românii din Secuime	Maghiarii din Secuime
Mult mai bune	6,0	11,9
Ceva mai bune	13,7	40,4
La fel	31,6	12,8
Ceva mai proaste	14,7	10,2
Mult mai proaste	15,8	8,5
Nu pot aprecia	18,2	16,2

... în comparație cu alegerile precedente (1996)?

	Românii din Secuime	Maghiarii din Secuime
Mult mai bune	4,6	3,0
Ceva mai bune	20,7	45,1
La fel	38,6	21,7
Ceva mai proaste	13,0	11,1
Mult mai proaste	4,9	3,8
Nu pot aprecia	18,2	15,3

... în comparație cu anul precedent?

	Românii din Secuime	Maghiarii din Secuime
Mult mai bune	3,2	5,5
Ceva mai bune	14,7	33,6
La fel	51,6	30,2
Ceva mai proaste	9,8	11,1
Mult mai proaste	3,9	2,1
Nu pot aprecia	16,8	17,4

Cifrele reprezintă procente din răspunsuri.

Rezultate comparative din alte studii

Cum apreciați evoluția relațiilor dintre români și maghiari de când UDMR se află la guvernare?

Numai maghiarii

	Mai relaxate	Mai tensionate	La fel	Nu știu Nu răspund
CCRIT 1999	35,8	21,9	35,8	6,45
CCRIT 2000	44,9	13,9	38,4	2,8

După părerea dumneavoastră, relațiile dintre români și maghiari sunt mai bune sau mai proaste în comparație cu...?

CCRIT 2000

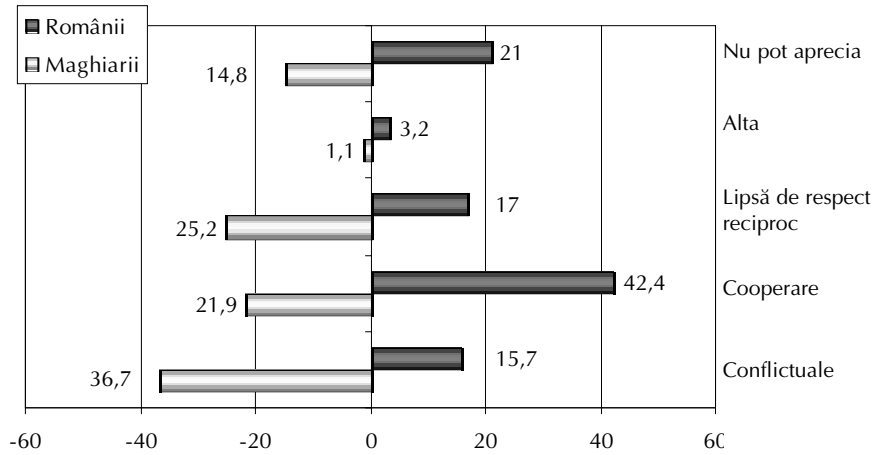
Numai maghiarii

	Înainte de 1989	Alegerile precedente	Anul precedent
Mult mai bune	24,8	6,8	3,9
Ceva mai bune	30,8	41,0	33,5
La fel	8,4	18,4	36,3
Ceva mai proaste	11,4	16,5	10,7
Mult mai proaste	13,0	5,3	2,9
Nu pot aprecia	11,5	12,0	12,8

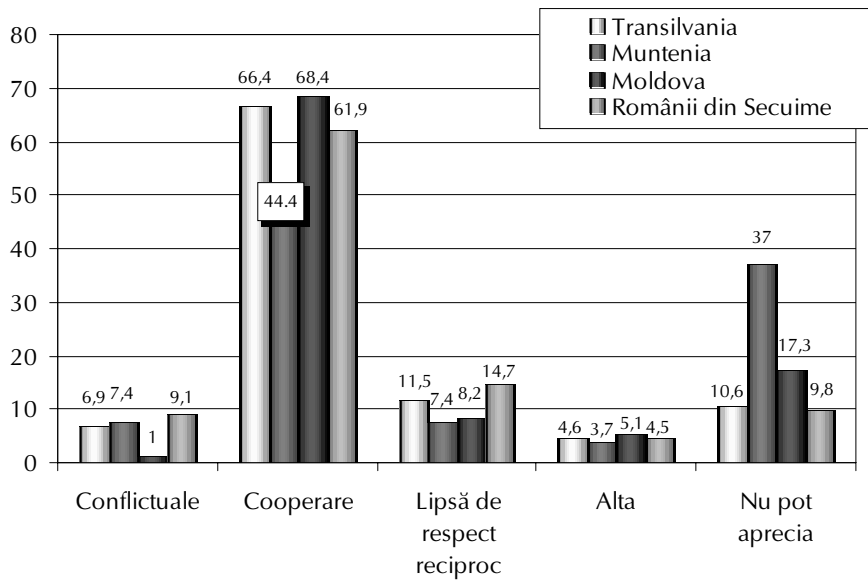
Cifrele reprezintă procente din răspunsuri.

Românii

Care dintre următoarele expresii ce descriu relațiile dintre românii și maghiarii din România exprimă cel mai bine realitatea?

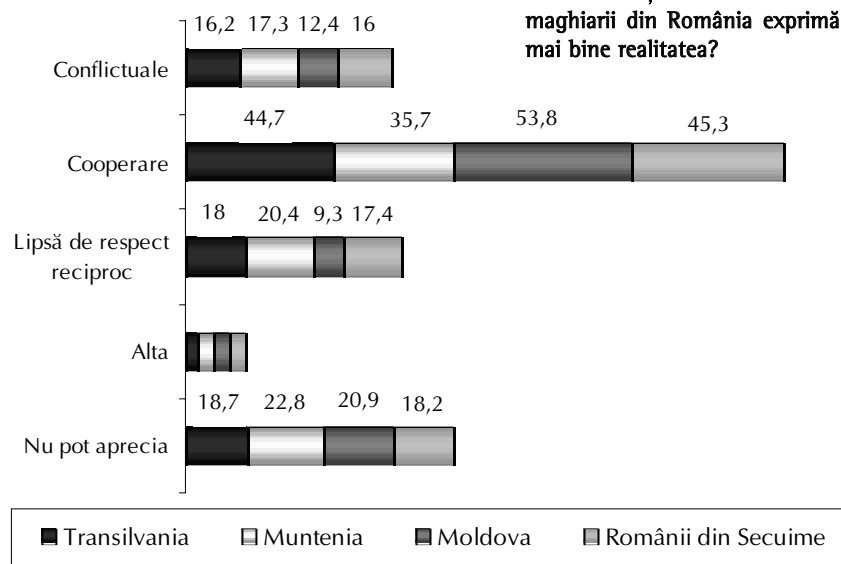

Care dintre următoarele expresii descriu cel mai bine relațiile dintre români și maghiari în regiunea dumneavoastră?

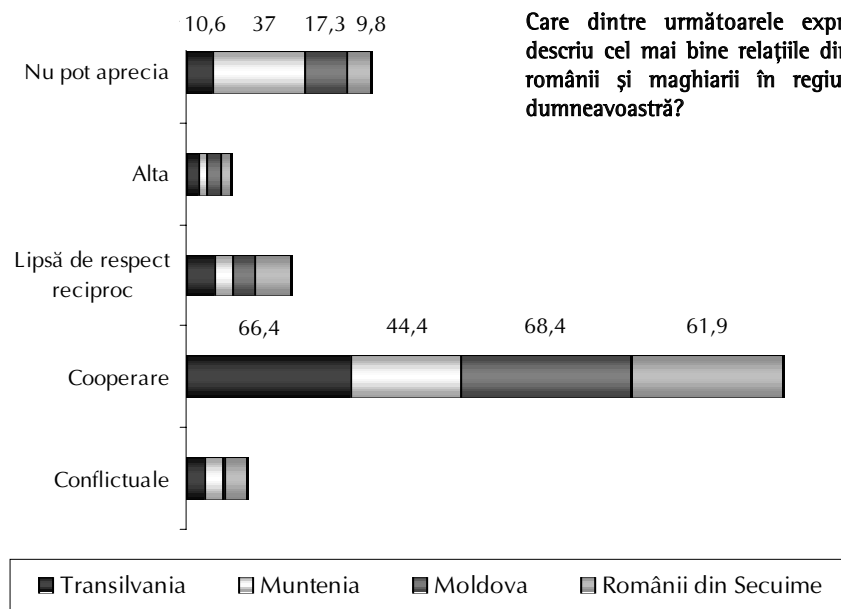

Românii

Care dintre următoarele expresii ce descriu relațiile dintre românii și maghiarii din România exprimă cel mai bine realitatea?

Care dintre următoarele expresii descriu cel mai bine relațiile dintre românii și maghiarii în regiunea dumneavoastră?

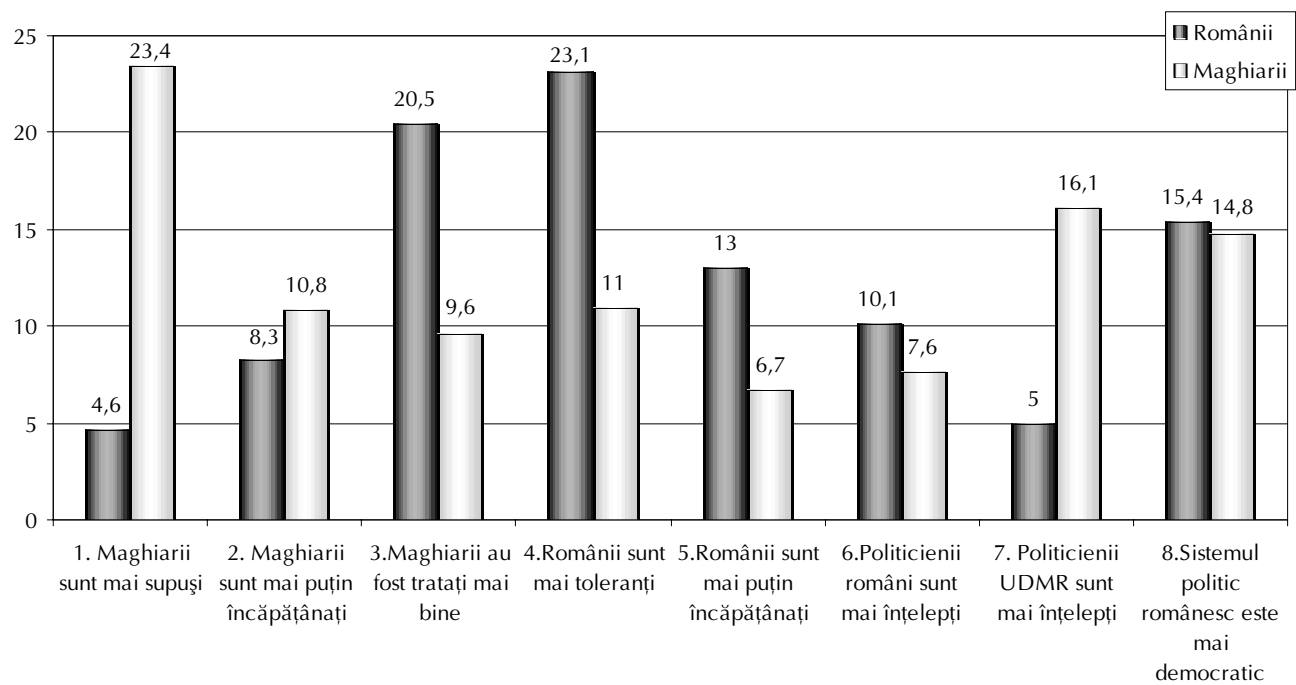
Considerați că grupurile sau minoritățile etnice din țara noastră reprezintă o amenințare mare, nu prea mare, mică sau nu reprezintă nici un fel de amenințare la adresa păcii și securității în această societate?*

Procentul celor care percep amenințarea ca fiind mare sau nu prea mare

Țara	1992/1993	1995	1998
Belarus	30	14	14
Bulgaria	46	36	29
Croația	57	42	39
Republica Cehă	44	14	25
Ungaria	26	15	19
Polonia	35	8	17
România	60	33	32
Slovacia	53	49	43
Slovenia	13	20	10
Ucraina	24	15	15
Media CEE	40	25	25

* R.Rose, C.Haerpfer, *Trends in Democracies and Markets: New Democracies Barometer 1991-98*, Glasgow, Centre for the Study of Public Policy, 1998, p.41.

După părerea dumneavoastră, care au fost motivele pentru care în România nu a izbucnit un conflict violent ca cel din Kosovo? Vă rugăm să alegeți trei motive.

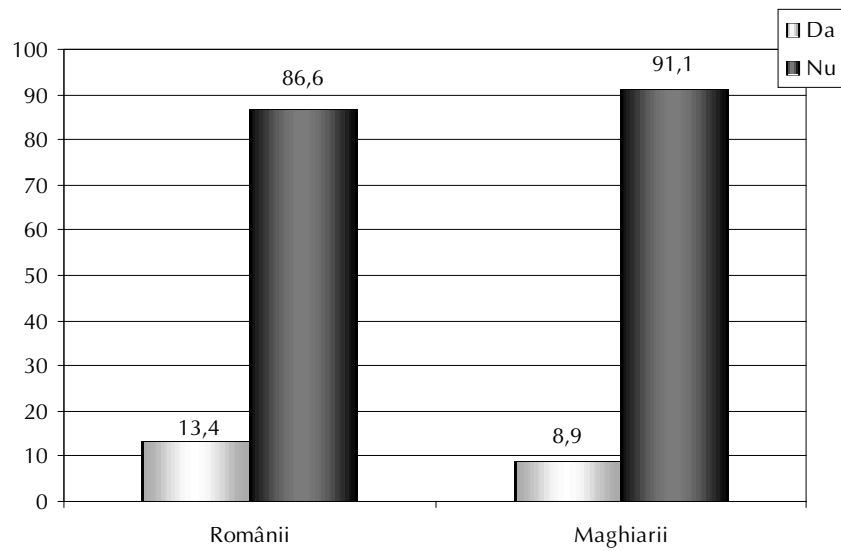
Românii

Cu toate că au existat probleme între populația minoritară și cea majoritară din România, a fost evitat un conflict asemănător celui din Kosovo dintre populația minoritară (albanzii) și cea majoritară (sârbii). După părerea dumneavoastră, care au fost motivele pentru care în România nu a izbucnit un conflict violent ca cel din Kosovo? Alegeți trei motive.

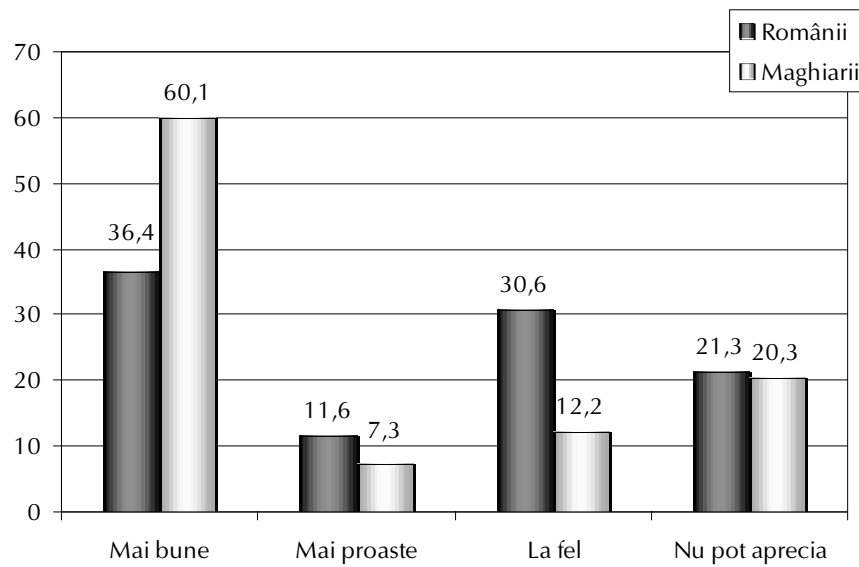
	Transilvania	Muntenia	Moldova
1. Maghiarii din România sunt mai supuși decât minoritatea albaneză din Kosovo	5,5	4,2	4,1
2. Maghiarii din România sunt mai puțin încăpățânați în relațiile lor cu românii decât albanezii din Kosovo	5,7	8,9	9,4
3. Maghiarii din România au fost mai bine tratați (li s-au asigurat mai multe drepturi) decât albanezii din Kosovo	21,2	21,1	17,0
4. În general, românii sunt mai toleranți decât sârbii	24,4	23,3	19,8
5. Românii sunt mai puțin încăpățânați în relațiile lor cu maghiarii din România decât sârbii	13,4	11,5	14,8
6. Politicienii români sunt mai înțelepți decât politicienii sârbi	9,0	10,6	9,7
7. Politicienii UDMR sunt mai înțelepți decât politicienii albanezi din Kosovo	3,8	5,0	6,0
8. Sistemul politic românesc este mai democratic decât cel sârb	16,9	15,0	13,1

Cifrele reprezintă procente din răspunsuri.

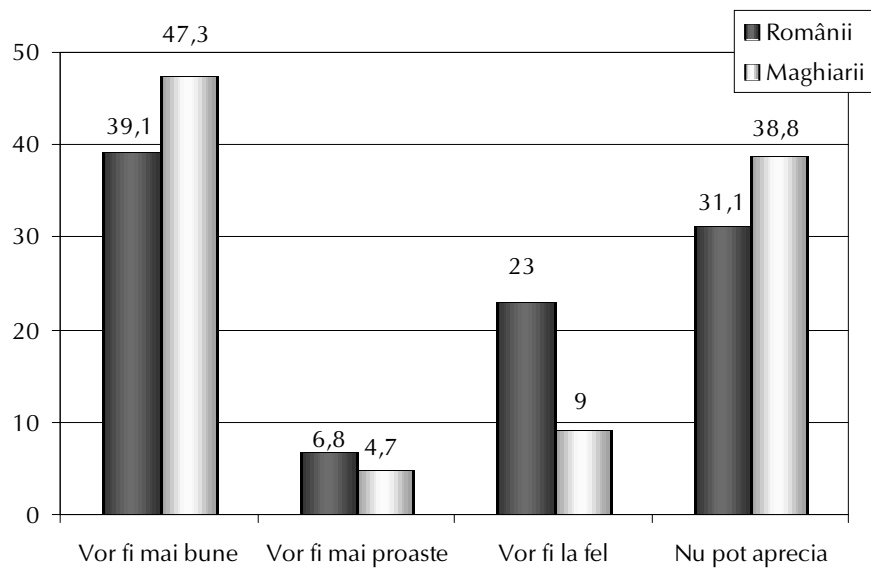
Credeți că în viitorul apropiat este posibil un conflict armat cu statele vecine?

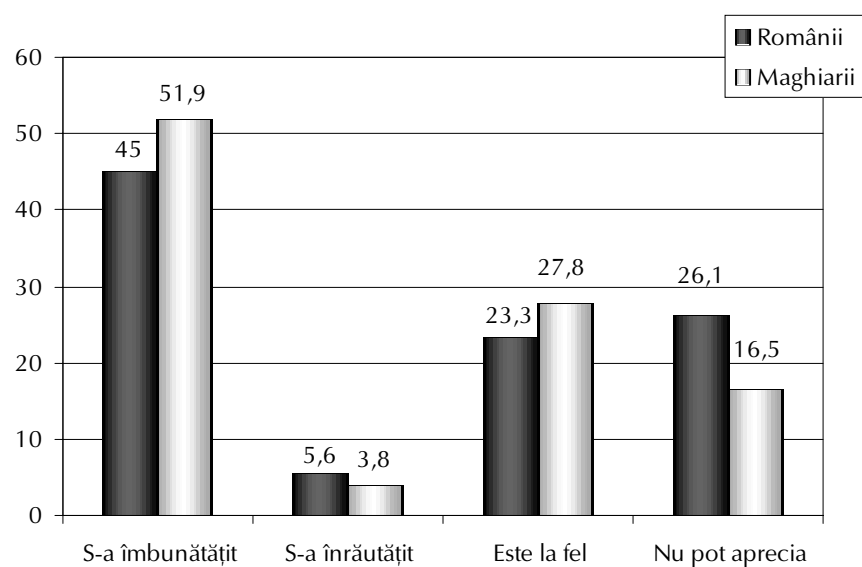
Cum apreciați evoluția relațiilor dintre România și Ungaria în ultimii trei ani?

Cum apreciați evoluția relațiilor dintre România și Ungaria în următorii trei ani?

De când UDMR se află la guvernare, situația maghiarilor din România ...

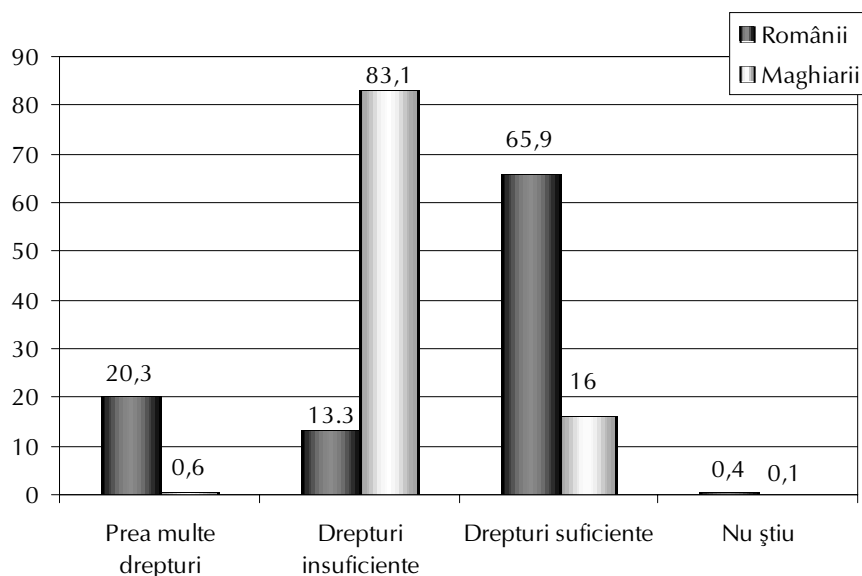
Românii

	Transilvania	Muntenia	Moldova
S-a îmbunătățit	44,5	46,1	43,1
S-a înrăutățit	4,6	6,8	4,4
Este la fel	27,9	19,9	24,4
Nu pot aprecia	23,0	26,9	27,6

	Maghiarii din Secuime	Românii din Secuime
S-a îmbunătățit	40,8	45,0
S-a înrăutățit	13,6	5,5
Este la fel	24,4	23,3
Nu pot aprecia	21,3	25,9

Cifrele reprezintă procente din răspunsuri.

**Cum apreciați legislația în domeniul drepturilor minorităților?
Minoritățile naționale au...**

Rezultate comparative din alte studii:

	CURS - Dec. 1997 Românii
Prea multe drepturi	28,2
Drepturi insuficiente	4,0
Drepturi suficiente	58,5
Nu știu	9,4

"Ce părere aveți despre activitatea actualului guvern în domeniul problemei minorităților?"

	CCRIT Mar. 1999 Maghiarii	CCRIT Apr. 2000 Maghiarii
Este bună	10,4	10,3
Inițiative bune, dar nu suficient de bune	61,5	66,8
Nimic remarcabil	16,2	12,7
Destul de slabă	3,6	2,6
Nu știu	8,3	7,1

Cifrele reprezintă procente din răspunsuri.

Cum apreciați legislația românească în domeniul drepturilor minorităților?

Minoritățile naționale au ...

Românii

	Transilvania	Muntenia	Moldova
Prea multe drepturi	19,1	19,3	23,6
Drepturi insuficiente	12,7	13,6	13,6
Drepturi suficiente	68,2	66,7	61,4
Nu știu	-	0,4	0,9

Minoritățile naționale au ...

	Românii din Secuime	Maghiarii din Secuime
Prea multe drepturi	27,9	1,3
Drepturi insuficiente	6,6	87,2
Drepturi suficiente	65,2	11,1
Nu știu	0,3	0,4

Cifrele reprezintă procente din răspunsuri.

Practici lingvistice

Vorbiți românește?

	Maghiarii	Maghiarii din Secuime
Este limba mea maternă	2,8	-
Vorbesc perfect, deși nu este limba mea maternă	22,8	9,8
Vorbesc foarte bine, dar cu accent	29,1	12,0
Mă pot face înțeles în majoritatea situațiilor	23,4	29,4
Mă pot face înțeles în unele situații, dar îmi este dificil	17,0	29,4
Cunosc doar câteva cuvinte	4,4	7,2
Nu cunosc nici un cuvânt	0,5	1,3

Vorbiți ungurește?

	Românii	Românii din Transilvania	Românii din Secuime	Românii din localități unde nu sunt în majoritate
Este limba mea maternă	1,1	2,6	2,5	4,2
Vorbesc perfect, deși nu este limba mea maternă	3,8	3,1	12,6	23,8
Vorbesc foarte bine, dar cu accent	2,4	2,3	7,7	15,1
Mă pot face înțeles în majoritatea situațiilor	2,5	7,1	17,5	18,8
Mă pot face înțeles în unele situații, dar îmi este dificil	3,9	9,6	15,1	15,1
Cunosc doar câteva cuvinte	14,9	23,8	27,0	15,1
Nu cunosc nici un cuvânt	70,8	51,6	16,5	6,7

Cifrele reprezintă procente din răspunsuri.

Diferența până la 100% o reprezintă non-răspunsurile.

Notă: Alegerea acestei tipologii a fost determinată de specificitatea subiectului. Ultima categorie se referă la românii care trăiesc în localități unde proporția celor de altă naționalitate (în majoritatea cazurilor maghiari) este mai mare de 40%. După datele recensământului din 1992, aproximativ 5% dintre români trăiesc în astfel de localități.

Cât de des folosiți limba română în următoarele situații?

Maghiarii

	Întotdeauna	Deseori	Câteodată	Niciodată	Nu este cazul
Acasă	1,6	4,3	11,2	82,1	0,9
Cu prietenii	1,1	9,1	48,7	40,2	0,8
La locul de muncă	3,9	14,0	31,7	24,7	25,7
La cumpărături	6,9	21,9	46,5	23,4	1,4
La medic	18,1	14,1	31,5	34,8	1,5
La poliție	70,3	5,4	11,8	6,3	6,3
La primărie	35,2	7,3	18,4	30,6	8,6

Maghiarii din Secuime

	Întotdeauna	Deseori	Câteodată	Niciodată	Nu este cazul
Acasă	0,4	1,7	4,7	92,8	0,4
Cu prietenii	-	3,8	34,9	60,9	0,4
La locul de muncă	0,4	5,6	23,6	53,6	16,7
La cumpărături	-	4,7	40,6	53,8	0,9
La medic	1,3	3,4	19,1	74,5	1,7
La poliție	53,2	8,1	20,9	13,2	4,7
La primărie	4,3	2,1	11,9	74,9	6,8

Cifrele reprezintă procente din răspunsuri.

Cât de des folosiți limba maghiară în următoarele situații?**Românii din Transilvania**

	Întotdeauna	Deseori	Câteodată	Niciodată	Nu este cazul
Acasă	2,4	2,3	6,6	65,7	23,0
Cu prietenii	1,0	3,8	16,1	56,0	23,1
La locul de muncă	0,6	1,1	8,6	56,7	33,1
La cumpărături	1,0	0,7	15,0	58,9	24,4
La medic	1,0	0,1	3,4	72,9	22,7
La poliție	0,9	-	1,0	73,9	24,1
La primărie	1,0	0,1	1,0	74,7	23,2

Românii din Secuime

	Întotdeauna	Deseori	Câteodată	Niciodată	Nu este cazul
Acasă	4,2	3,9	11,3	64,3	16,3
Cu prietenii	4,2	9,5	29,3	42,4	14,5
La locul de muncă	4,6	8,9	16,8	42,5	27,1
La cumpărături	3,2	9,9	20,8	51,6	14,5
La medic	3,2	2,5	9,9	67,8	16,7
La poliție	1,8	1,1	5,7	71,7	19,8
La primărie	5,7	3,6	6,0	64,7	19,1

Românii din localitățile unde nu sunt majoritari

	Întotdeauna	Deseori	Câteodată	Niciodată	Nu este cazul
Acasă	13,1	15,4	16,8	42,8	11,9
Cu prietenii	7,2	25,0	36,2	19,7	11,9
La locul de muncă	2,6	8,6	22,9	19,7	46,2
La cumpărături	2,5	14,6	44,2	23,4	15,3
La medic	2,5	2,5	28,6	49,9	16,6
La poliție	1,3	0,1	20,2	58,2	20,3
La primărie	1,5	2,5	27,2	53,3	15,5

Cifrele reprezintă procente din răspunsuri.

Subșantionul românesc

	De acord	Nu sunt de acord	Nu știu
Mă enervează să aud vorbindu-se ungrește în jurul meu	27,1	64,0	8,8
Nu este politicos ca doi maghiari să vorbească ungrește dacă sunt români de față, indiferent de subiectul discuției	71,3	22,6	6,1
Românii care au învățat ungrește ca să poată vorbi cu cunoștințele lor maghiare au procedat bine	65,3	22,8	11,7
Românii care trăiesc în zone unde maghiarii sunt populația majoritară ar trebui să vorbească ungrește	39,2	51,6	9,1
Sunt prea mulți maghiari care evită să vorbească limba română chiar dacă pot	64,4	21,3	14,3

Cifrele reprezintă procente din răspunsuri.

Nu este politicos ca doi maghiari să vorbească ungurește dacă sunt români de față, indiferent de subiectul discuției

	Românii	Românii din Transilvania	Românii din Secuime	Românii din localități nu sunt majoritari
Acord total	54,4	60,8	54,2	40,7
Acord parțial	16,9	13,5	16,2	22,0
Dezacord parțial	9,1	9,5	13,0	15,2
Dezacord total	13,5	13,4	11,6	14,1
Nu știu	6,1	2,9	4,9	8,0

	Maghiarii	Maghiarii din Secuime
Acord total	29,8	21,9
Acord parțial	26,4	19,3
Dezacord parțial	18,8	21,5
Dezacord total	22,9	33,5
Nu știu	2,1	3,9

Cifrele reprezintă procente din răspunsuri.
Diferența până la 100% o reprezintă non-răspunsurile.

Românii care au învățat ungurește ca să poată vorbi cu cunoștințele lor maghiare au procedat bine

	Românii	Românii din Transilvania	Românii din Secuime	Românii din localități nu sunt majoritari
Acord total	37,3	45,9	52,6	41,8
Acord parțial	28,0	25,1	28,4	47,3
Dezacord parțial	15,3	14,4	7,7	3,6
Dezacord total	7,5	6,5	5,6	6,0
Nu știu	11,7	8,0	5,6	1,2

	Maghiarii	Maghiarii din Secuime
Acord total	80,9	91,0
Acord parțial	17,0	8,6
Dezacord parțial	0,5	-
Dezacord total	0,3	-
Nu știu	1,3	0,4

Cifrele reprezintă procente din răspunsuri.
 Diferența până la 100% o reprezintă non-răspunsurile.

Românii care trăiesc în zone unde maghiarii sunt populația majoritară ar trebui să vorbească ungurește

	Românii	Românii din Transilvania	Românii din Secuime	Românii din localități nu sunt majoritari
Acord total	19,8	23,9	18,4	14,4
Acord parțial	19,4	19,7	24,4	14,3
Dezacord parțial	26,2	23,4	30,4	48,9
Dezacord total	25,5	27,2	21,2	19,0
Nu știu	9,1	5,8	5,7	3,5

	Maghiarii	Maghiarii din Secuime
Acord total	54,5	68,4
Acord parțial	34,6	26,5
Dezacord parțial	7,1	3,4
Dezacord total	1,5	0,4
Nu știu	2,2	1,3

Cifrele reprezintă procente din răspunsuri.
Diferența până la 100% o reprezintă non-răspunsurile.

Sunt prea mulți maghiari care evită să vorbească limba română chiar dacă pot

	Românii	Românii din Transilvania	Românii din Secuime	Românii din localități nu sunt majoritari
Acord total	48,4	65,4	59,7	50,1
Acord parțial	16,0	13,4	11,6	28,8
Dezacord parțial	8,8	3,4	10,5	9,4
Dezacord total	12,5	11,2	7,7	11,7
Nu știu	14,3	6,6	10,5	0,1

	Maghiarii	Maghiarii din Secuime
Acord total	19,9	19,4
Acord parțial	20,2	14,7
Dezacord parțial	20,3	22,0
Dezacord total	24,3	25,9
Nu știu	15,3	18,1

Cifrele reprezintă procente din răspunsuri.
 Diferența până la 100% o reprezintă non-răspunsurile.

**Rezultate din diferite cercetări
CCRIT 2000****Atitudinea maghiarilor față de limba română****Sunteți de acord cu următoarele...?**

	De acord	Nu sunt de acord
Faptul că vorbești românește nu poate fi decât ceva bun	98,0	1,4
Maghiarii care vorbesc românește vor găsi mai ușor un loc de muncă	84,0	14,7
Deoarece sunt cetățeni români, maghiarii ar trebui să vorbească românește	80,9	17,5
În general românii sunt ostili cu maghiarii care nu știu românește	64,1	32,1
În multe cazuri autoritățile folosesc limba română ca pe un mijloc de asuprire a minorităților	57,9	32,5
Prin impunerea folosirii limbii române în diferite situații, statul de fapt dorește să asimileze minoritățile	54,8	35,0

Cifrele reprezintă procente din răspunsuri.
Diferența până la 100% o reprezintă non-răspunsurile.

Interacțiunea cotidiană a românilor cu maghiarii

	Fals	Adevărat
Evit maghiarii	75,9	20,9
Cunosc maghiari din vedere	36,3	62,7
Câteodată fac cumpărături în magazine unde vânzătorul este maghiar	59,5	39,6
Ne salutăm cu vecinii maghiari	67,3	32,3
Am/Am avut colegi de muncă maghiari	51,8	48,1
Vizitez maghiari	71,6	27,9
Câteodată cer ajutor unui maghiar	72,2	26,5
Am rude maghiare	84,9	15,0
Deseori mă consult cu un maghiar în probleme personale	80,2	18,4

Interacțiunea cotidiană a maghiarilor cu românii

	Fals	Adevărat
Evit românii	83,6	15,2
Cunosc români din vedere	5,9	93,8
Câteodată fac cumpărături în magazine unde vânzătorul este român	5,8	93,8
Ne salutăm cu vecinii români	28,1	71,5
Am/Am avut colegi de muncă români	20,9	77,3
Vizitez români	42,5	57,3
Câteodată cer ajutor unui român	23,4	76,4
Am rude române	66,1	33,7
Deseori mă consult cu un român în probleme personale	65,3	34,5

Cifrele reprezintă procente din răspunsuri.
Diferența până la 100% o reprezintă non-răspunsurile.

Cu care dintre următoarele afirmații sunteți de acord?
Procente de acord

Românii

	Transilvania	Muntenia	Moldova	Românii din Secuime
Nu aş accepta maghiarii în țară	14,5	19,3	14,2	10,9
Accept maghiarii în țară, dar nu în județul în care trăiesc	11,1	26,7	14,2	14,6
Accept maghiarii în județul meu, dar nu în localitatea în care trăiesc	10,8	25,5	12,8	14,8
Accept ca maghiarii să trăiască unde doresc ei în această țară	84,3	65,3	71,7	82,2

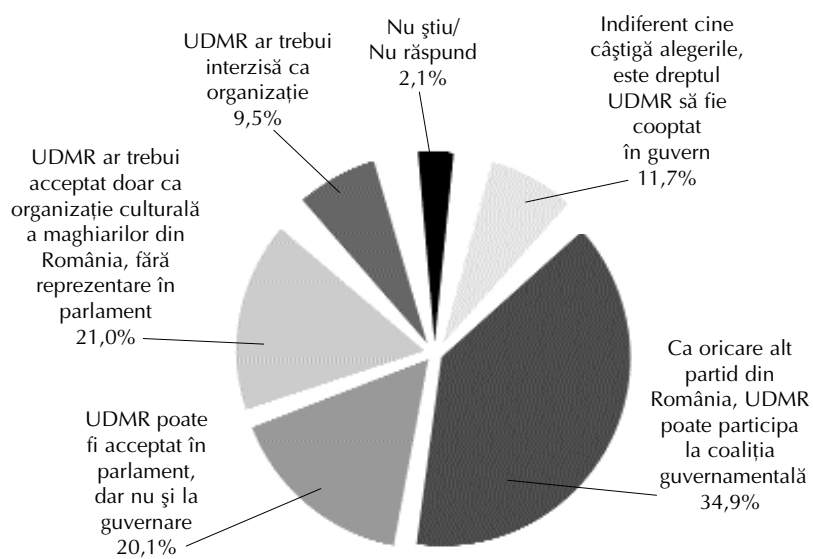
	Românii	Maghiarii
Nu aş accepta romii în țară	38,8	40,7
Accept romii în țară, dar nu în județul în care trăiesc	21,2	29,8
Accept romii în județul meu, dar nu în localitatea în care trăiesc	23,1	31,4
Accept ca romii să trăiască unde doresc ei în această țară	53,8	46,8

	Românii	Maghiarii
Nu aş accepta evreii în țară	11,7	6,4
Accept evreii în țară, dar nu în județul în care trăiesc	15,6	6,2
Accept evreii în județul meu, dar nu în localitatea în care trăiesc	16,6	9,7
Accept ca evreii să trăiască unde doresc ei în această țară	80,0	86,0

Cifrele reprezintă procente din răspunsuri.

Atitudini față de UDMR Întrebări adresate doar românilor

Cu care dintre următoarele afirmații sunteți de acord

Cifrele reprezintă procente din răspunsuri.

Atitudini față de UDMR
Întrebări adresate doar românilor

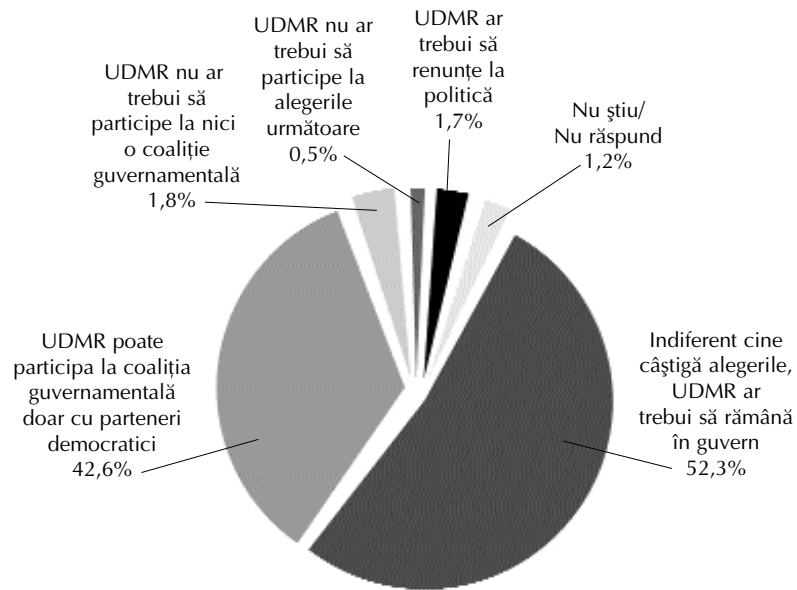
Cu care din următoarele afirmații sunteți de acord?

	Transilvania	Muntenia	Moldova	Românii din Secuime
Indiferent de câștigătorii alegerilor, este corect ca UDMR să fie cooptat în guvern	14,5	7,7	16,8	10,9
Ca oricare alt partid, UDMR poate participa la coaliția guvernamentală	33,7	37,4	30,9	35,9
UDMR poate fi acceptat în parlament, dar nu și la guvernare	19,9	19,1	26,4	19,4
UDMR ar trebui acceptat doar ca organizație culturală a maghiarilor din România, fără reprezentare în parlament	25,4	19,8	16,8	19,7
UDMR ca organizație ar trebui interzisă	5,8	12,7	7,7	13,0
Nu știu/Nu răspund	0,7	3,3	1,4	1,1

Cifrele reprezintă procente din răspunsuri.

Atitudini față de UDMR Întrebări adresate doar maghiarilor

Cu care din următoarele afirmații sunteți de acord

Cifrele reprezintă procente din răspunsuri.

Cum influențează următoarele partide politice relațiile dintre grupurile etnice?

	Românii				Maghiarii			
	Ajută	Dăunează	Neutru	Nu pot aprecia	Ajută	Dăunează	Neutru	Nu pot aprecia
CDR	25,5	10,9	17,8	45,7	39,2	6,3	14,9	39,5
PDSR	18,6	15,8	21,6	43,8	1,1	69,4	5,6	23,8
PRM	5,9	42,3	8,9	42,7	0,4	75,0	1,5	23,0
PD	15,6	8,2	27,5	48,4	4,2	26,6	20,7	38,5
ApR	11,9	5,7	29,1	52,9	8,7	18,0	18,2	55,1
PUNR	7,7	28,0	13,4	50,4	0,9	61,1	4,1	34,0
UDMR	23,7	26,3	7,1	42,8	76,2	3,3	7,2	13,2
PNTCD	20,3	11,5	19,2	48,7	24,7	14,0	23,0	38,3
PNL	19,0	6,4	15,4	48,9	23,7	8,3	21,3	46,7

Cifrele reprezintă procente din răspunsuri.

Vă rugăm să numiți trei personalități, organizații, instituții etc care ajută la îmbunătățirea relațiilor dintre grupurile etnice

Întrebare deschisă

	Românii	Maghiarii
UDMR și politicienii UDMR	2,9	30,4
Coaliția și politicienii din Coaliție	9,4	8,6
Opoziția și politicienii din opoziție	8,3	1,0
Personalități publice (din sport, cultură etc)	1,1	4,5
ONG-uri, instituții culturale (școli, teatre etc)	1,7	2,8
Biserica	1,7	1,5
Presa	1,5	0,5
Organizații internaționale	0,8	1,5
Altele	1,8	2,5
Nu răspund	70,8	46,8

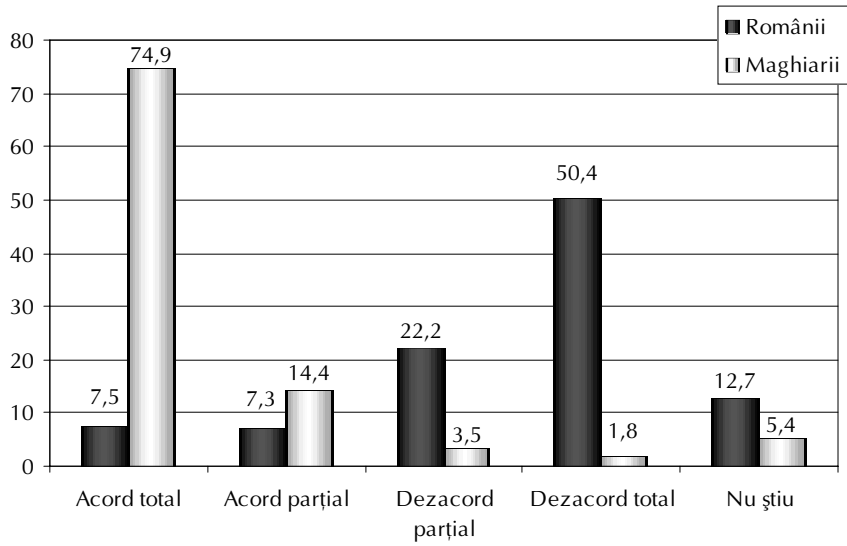
Vă rugăm să numiți trei personalități, organizații, instituții etc care au contribuit la deteriorarea relațiilor dintre grupurile etnice

Întrebare deschisă

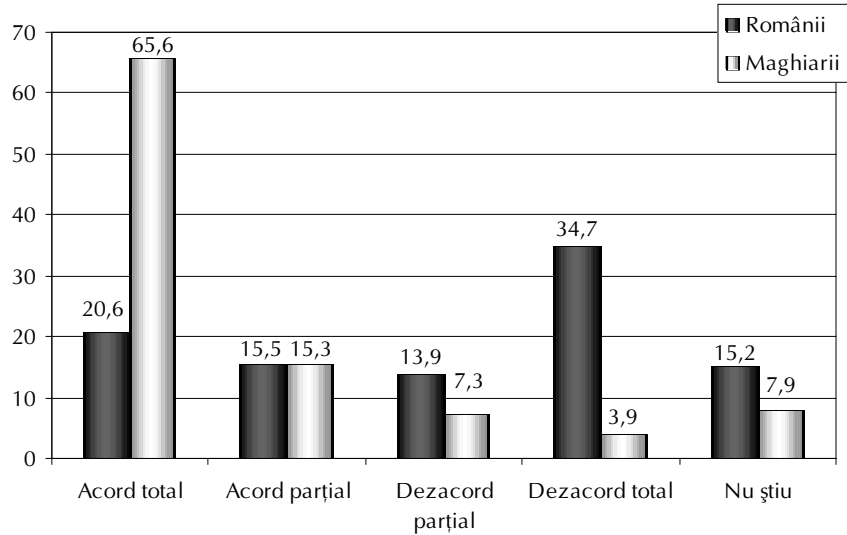
	Românii	Maghiarii
UDMR și politicienii UDMR	8,0	1,9
Coaliția și politicienii din Coaliție	3,5	2,2
Opoziția și politicienii din opoziție	20,0	57,3
Personalități publice (din sport, cultură etc)	0,2	0,8
ONG-uri, instituții culturale (școli, teatre etc)	-	0,3
Biserica	0,2	0,3
Presa	0,5	0,5
Organizații internaționale	0,5	0,2
Altele	1,0	0,5
Nu răspund	66,1	36,1

Cifrele reprezintă procente din răspunsuri.

Județele unde maghiarii reprezintă majoritatea ar trebui să aibă mai multă autonomie

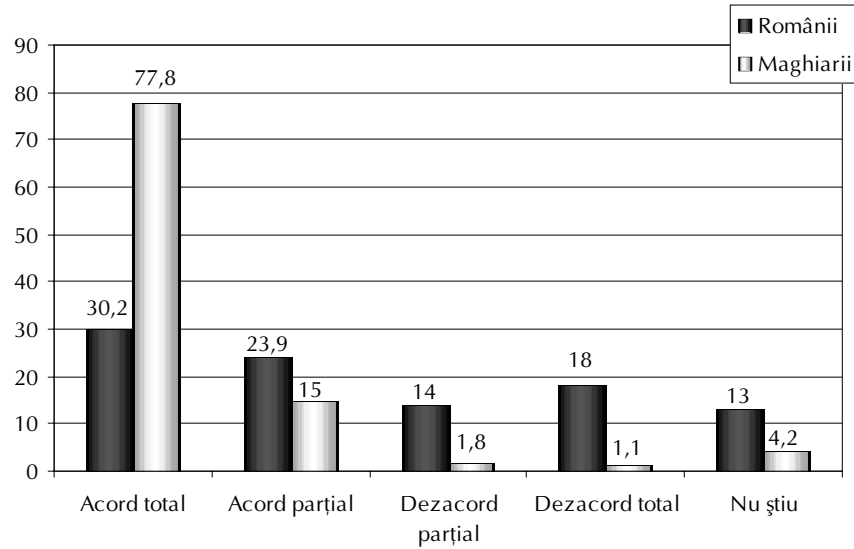

Maghiarii din România ar putea să aibă și cetățenie maghiară

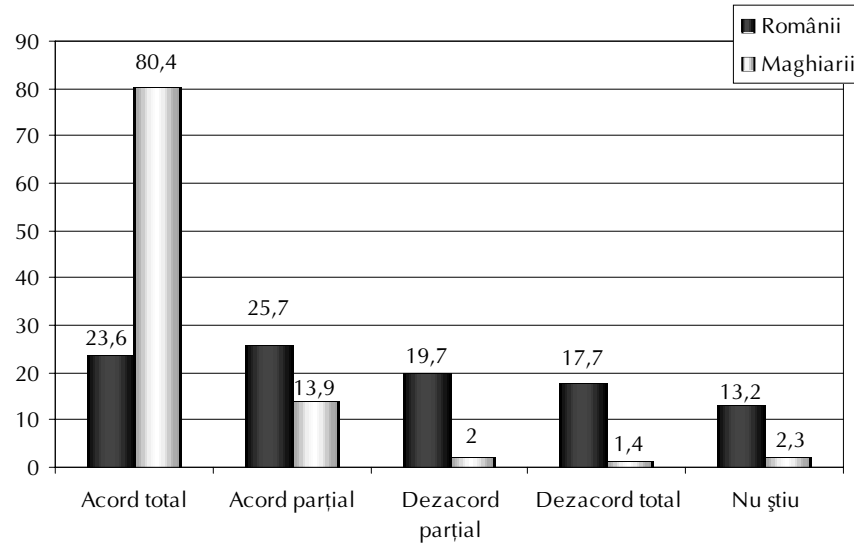

Cifrele reprezintă procente din răspunsuri.

Statul maghiar ar trebui să sprijine organizațiile culturale ale maghiarilor din România

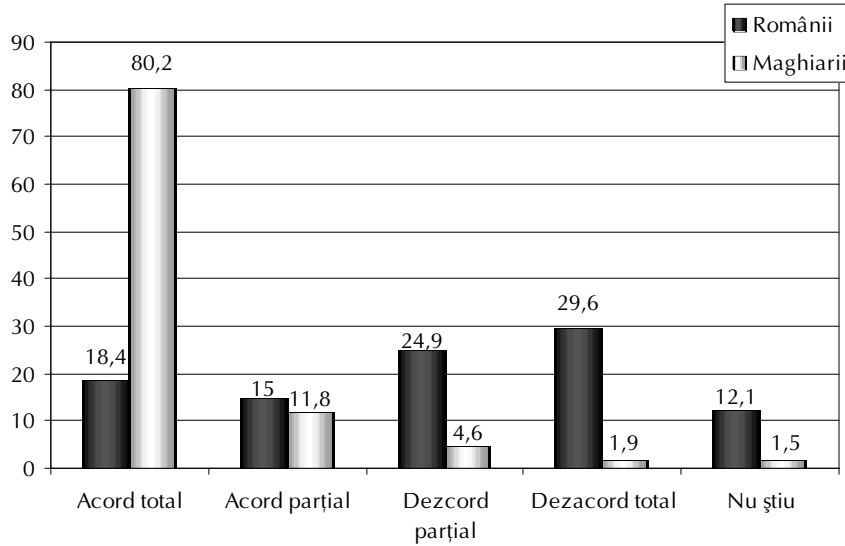

Statul român ar trebui să sprijine organizațiile culturale ale maghiarilor din România

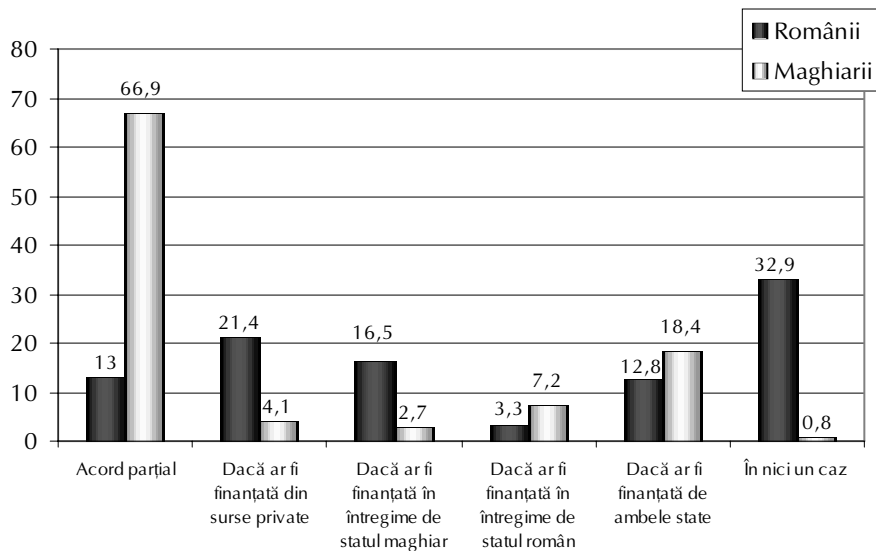

Cifrele reprezintă procente din răspunsuri.

Statul român ar trebui să asigure educația în limba maghiară la toate nivelele

În ce condiții ați fi de acord cu înființarea unei universități cu predare în limba maghiară?

Cifrele reprezintă procente din răspunsuri.

Credeți că statul român ar trebui să...

	Românii			Maghiarii		
	De acord	Nu sunt de acord	Nu știu	De acord	Nu sunt de acord	Nu știu
Asigure burse pentru studenții români din alte țări	80,4	12,5	7,2	81,0	11,4	7,6
Stimuleze învățământul superior românesc peste hotare	86,1	7,9	6	84,8	7,6	7,6
Sprijine înființarea de firme românești peste hotare	76,9	13,8	9,3	76,3	12,5	11,3
Întărească legăturile cu organizațiile politice ale românilor de peste hotare	81,0	8,5	10,5	80,0	7,6	12,5
Asigure cetățenia română pentru românii de peste hotare	71,2	16,2	12,6	70,9	15,2	13,9

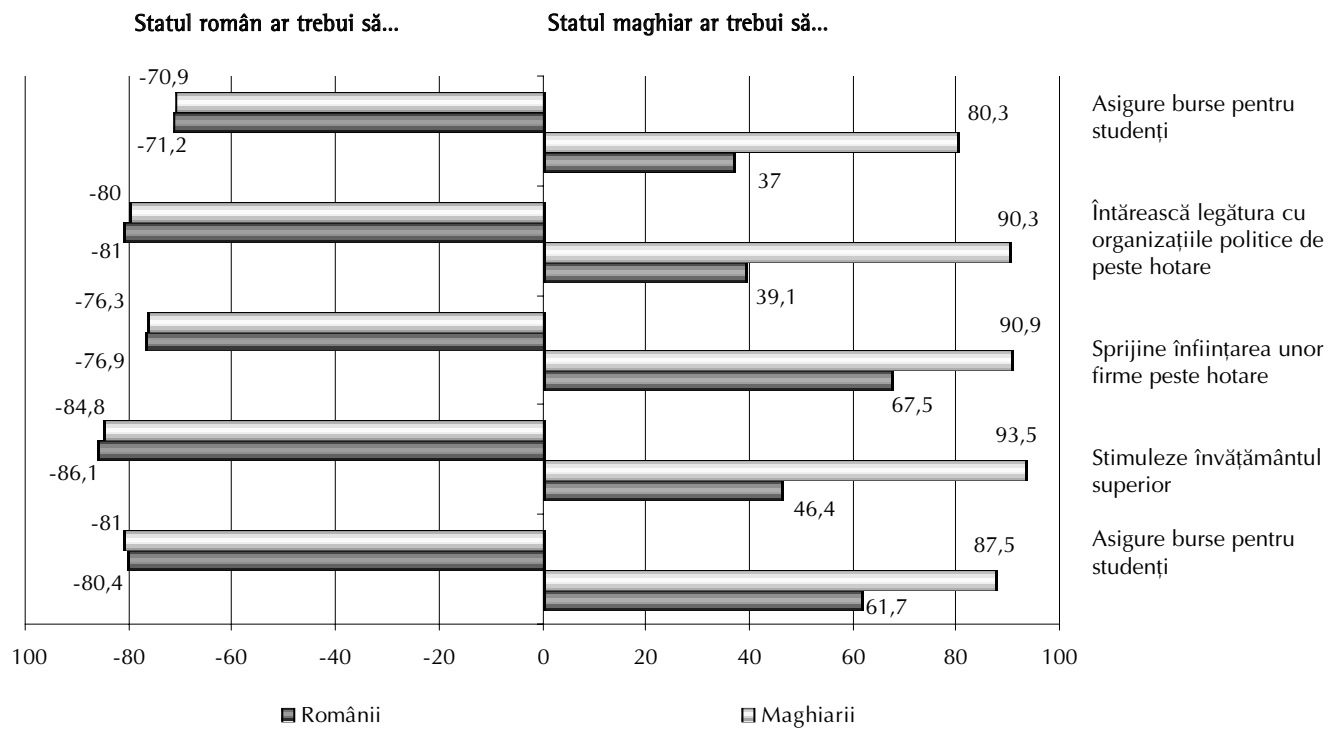
Cifrele reprezintă procente din răspunsuri.

Credeți că statul maghiar ar trebui să...

	Românii			Maghiarii		
	De acord	Nu sunt de acord	Nu știu	De acord	Nu sunt de acord	Nu știu
Asigure burse pentru studenții maghiari din România	61,7	25,7	12,5	87,5	7,6	4,9
Stimuleze învățământul superior maghiar în România	46,4	31,6	11,9	93,5	3,2	3,3
Sprijine investițiile firmelor maghiare în România	67,5	18,3	14,0	90,9	3,0	6,3
Întărească legăturile cu organizațiile politice ale maghiarilor din România	39,1	43,9	16,8	90,3	3,2	6,4
Asigure cetățenia maghiară pentru maghiarii din România	37,0	45,9	16,9	80,3	10,5	9,2

Cifrele reprezintă procente din răspunsuri.

Sunteți de acord cu următoarele aprecieri?

În ce condiții ați fi de acord cu înființarea unei universități cu limba de predare maghiară?

	Transilvania	Muntenia	Moldova
Aș fi de acord necondiționat	16,5	12,8	9,0
Dacă ar fi finanțată din surse private	14,3	20,4	32,4
Dacă ar fi finanțată în întregime de statul maghiar	12,9	17,3	19,4
Dacă ar fi finanțată în întregime de statul român	2,9	3,8	2,7
Dacă ar fi finanțată de ambele state	14,0	9,5	18,0
În nici un caz	39,4	36,3	18,0

Cifrele reprezintă procente din răspunsuri.

Credeți că următoarele vor conduce la îmbunătățirea relațiilor interetnice?

	Românii			Maghiarii		
	De acord	Nu sunt de acord	Nu știu	De acord	Nu sunt de acord	Nu știu
Copiii de diferite naționalități învață împreună cu copiii români	91,2	4,8	3,8	67,5	30,6	1,9
Ar trebui interzise publicațiile și programele de televiziune care incită la ură etnică	87,5	8,0	4,5	94,2	4,3	1,5
Autonomie administrativă mai mare pentru comunitățile locale	32,3	50,7	17,0	87,6	2,8	9,6
În zonele unde alte naționalități reprezintă majoritatea, poliția ar trebui să includă cât mai multe persoane de aceea naționalitate	32,7	53,9	13,4	89,3	4,6	6,2
Adoptarea legii în privința minorităților	54,3	27,6	18,1	90,3	1,4	8,4
Stimularea căsătoriilor între persoane aparținând diferitelor naționalități	74,5	13,7	11,8	42,7	48,1	9,2
Copiii români au posibilitatea de a învăța la școală limbile minorităților naționale	60,4	30,2	9,5	94,3	2,4	3,3

Cifrele reprezintă procente din răspunsuri.

**Credeți că următoarele vor conduce la îmbunătățirea relațiilor interetnice?
Subșantionul românesc**

Copiii de diferite naționalități învață împreună cu copiii români

	Transilvania	Muntenia	Moldova
De acord	90,7	90,4	93,8
Nu sunt de acord	3,6	6,3	3,1
Nu știu	5,7	3,3	3,1

Ar trebui interzise publicațiile și programele de televiziune care incită la ură etnică

	Transilvania	Muntenia	Moldova
De acord	82,4	90,2	88,9
Nu sunt de acord	10,2	6,8	7,6
Nu știu	7,4	3,1	3,6

Autonomie administrativă mai mare pentru comunitățile locale

	Transilvania	Muntenia	Moldova
De acord	37,9	29,7	30,3
Nu sunt de acord	45,4	54,5	49,6
Nu știu	16,7	15,8	20,1

În zonele unde alte naționalități reprezintă majoritatea, poliția ar trebui să includă cât mai multe persoane de acea naționalitate

	Transilvania	Muntenia	Moldova
De acord	32,8	34,7	28,2
Nu sunt de acord	51,7	50,9	62,8
Nu știu	15,5	14,4	9,0

Adoptarea legii în privința minorităților

	Transilvania	Muntenia	Moldova
De acord	56,0	60,1	40,1
Nu sunt de acord	21,1	25,2	40,7
Nu știu	22,9	14,7	19,2

Stimularea căsătoriilor între persoane aparținând diferitelor naționalități

	Transilvania	Muntenia	Moldova
De acord	70,0	74,0	81,5
Nu sunt de acord	11,7	16,8	10,0
Nu știu	18,4	9,2	8,6

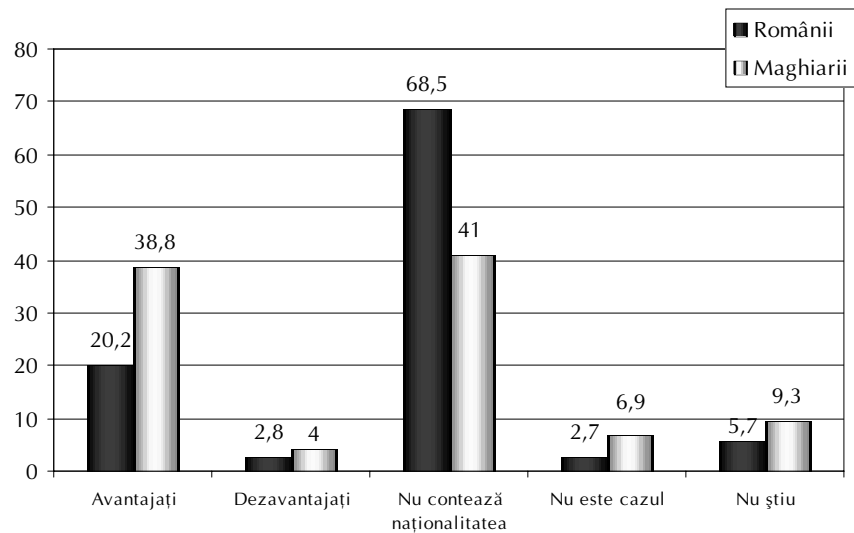
Copiii români au posibilitatea de a învăța la școală limbile minorităților naționale

	Transilvania	Muntenia	Moldova
De acord	62,0	57,8	63,6
Nu sunt de acord	25,0	32,8	31,4
Nu știu	13,0	9,4	4,9

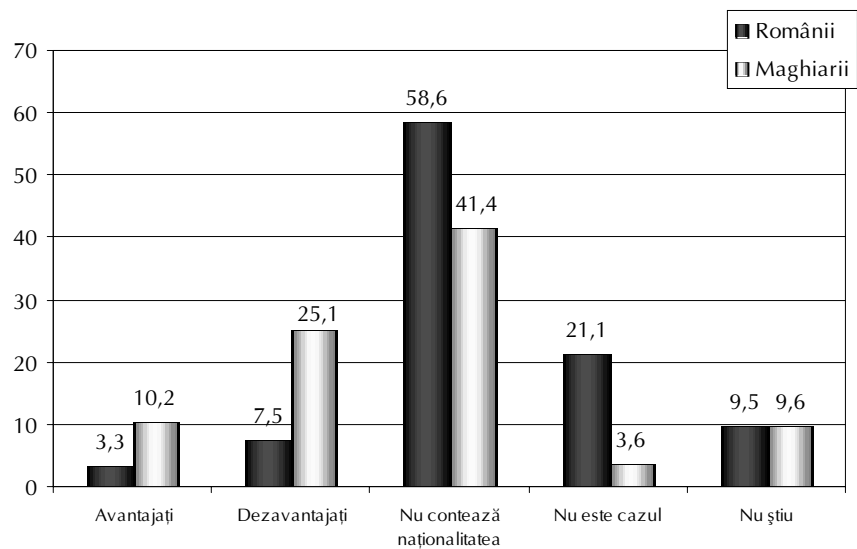
Cifrele reprezintă procente din răspunsuri.

Acolo unde locuiți, credeți că naționalitatea influențează posibilitatea obținerii unui loc de muncă?

Românii sunt ...

Maghiarii sunt ...

Cifrele reprezintă procente din răspunsuri.

Acolo unde locuiți, credeți că naționalitatea influențează posibilitatea obținerii unui loc de muncă?

Românii sunt ...

Românii

	Transilvania	Muntenia	Moldova
Avantajați	16,3	25,9	13,8
Dezavantajați	4,2	2,4	1,8
Naționalitatea nu contează	68,2	63,9	78,2
Nu este cazul	3,2	2,6	2,7
Nu știu	8,1	5,2	3,6

	Românii din Secuime	Maghiarii din Secuime
Avantajați	5,6	15,7
Dezavantajați	30,0	9,4
Naționalitatea nu contează	47,0	46,8
Nu este cazul	13,9	14,0
Nu știu	3,5	14,0

Maghiarii sunt ...

Românii

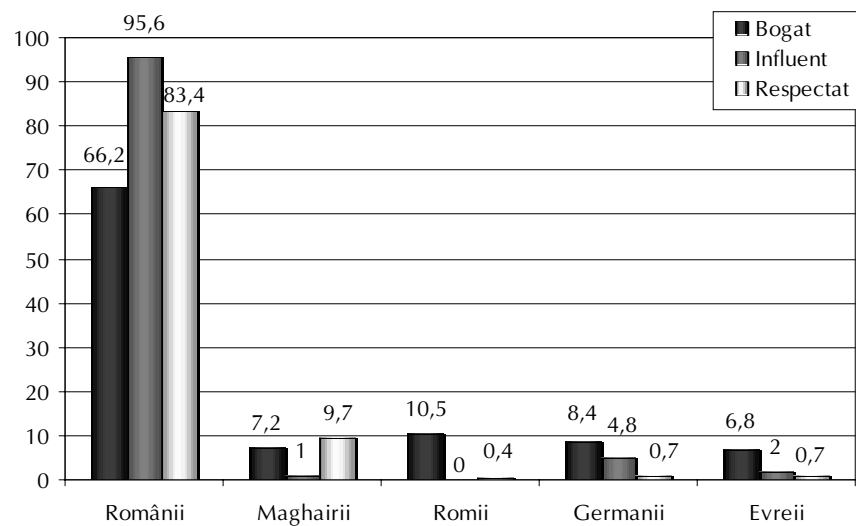
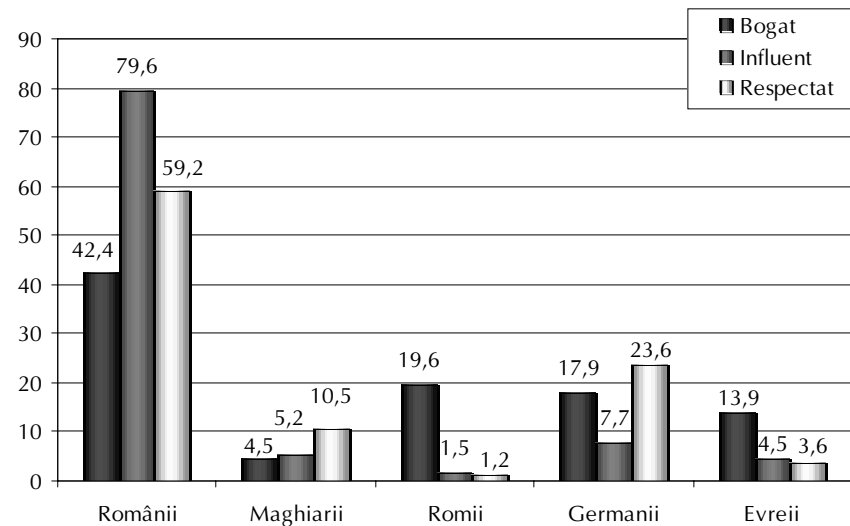
	Transilvania	Muntenia	Moldova
Avantajați	8,1	1,5	0,9
Dezavantajați	5,6	11,3	2,2
Naționalitatea nu contează	64,1	51,5	65,8
Nu este cazul	14,1	23,9	24,0
Nu știu	7,7	11,7	7,1

	Românii din Secuime	Maghiarii din Secuime
Avantajați	33,4	23,0
Dezavantajați	2,1	12,3
Naționalitatea nu contează	47,0	44,7
Nu este cazul	13,6	8,9
Nu știu	3,8	11,1

Cifrele reprezintă procente din răspunsuri.

În general în România cine este mai...?

Românii

Cifrele reprezintă procente din răspunsuri.
Diferența până la 100% o reprezintă non-răspunsurile.

În general în România cine este bogat?

Românii

	Transilvania	Muntenia	Moldova
Românii	37,6	44,5	43,9
Maghiarii	5,8	2,9	6,3
Romii	17,5	19,6	22,4
Germanii	23,4	16,5	13,7
Evreii	12,0	16,5	10,7
Nu știu/Nu răspund	3,6	-	2,9

	Românii din Secuime	Maghiarii din Secuime
Românii	43,5	55,7
Maghiarii	14,7	10,0
Romii	17,3	5,7
Germanii	15,5	11,0
Evreii	7,6	15,2
Nu știu/Nu răspund	1,5	2,4

În general în România cine are mai multă influență politică ?

Românii

	Transilvania	Muntenia	Moldova
Românii	78,0	77,5	86,1
Maghiarii	9,5	3,8	2,8
Romii	1,5	1,6	1,4
Germanii	3,3	11,2	6,0
Evreii	4,0	6,0	1,9
Nu știu/Nu răspund	3,7	-	1,9

	Românii din Secuime	Maghiarii din Secuime
Românii	82,4	92,1
Maghiarii	11,8	0,4
Romii	0,4	-
Germanii	2,2	1,3
Evreii	1,4	5,2
Nu știu/Nu răspund	1,8	0,9

Cifrele reprezintă procente din răspunsuri.

În general în România cine este mai respectat?

Românii

	Transilvania	Muntenia	Moldova
Românii	59,9	56,9	64,1
Maghiarii	6,2	12,6	11,7
Romii	1,1	1,8	-
Germanii	28,2	23,9	17,0
Evreii	2,2	4,7	2,9
Nu știu/Nu răspund	3,3	-	4,4

	Românii din Secuime	Maghiarii din Secuime
Românii	68,5	89,9
Maghiarii	11,8	2,2
Romii	0,4	-
Germanii	16,8	5,3
Evreii	1,1	0,9
Nu știu/Nu răspund	1,4	1,8

Cifrele reprezintă procente din răspunsuri.

În ultima perioadă v-ați gândit să părăsiți locul unde trăiți și să vă mutați ...

Românii

	În același oraș sau într-un sat din apropiere	Într-o altă localitate din județ	Într-un alt județ din aceeași regiune	Într-o altă regiune a României	În Ungaria	În Europa Occidentală	Pe un alt continent
Sunt pe cale de a mă muta	1,3	0,8	0,3	0,3	-	0,5	0,6
În viitorul apropiat voi lua măsuri ca să mă mut	1,4	1,9	1,4	1,7	0,3	2,1	1,9
Dacă apare o ocazie bună, voi pleca	4,8	5,1	7	7,4	5,4	22,9	19,1
Nu am de gând să mă mut	87,7	87,6	86	85	89	69,8	73
Nu știu	4,9	4,6	5,3	5,4	5,4	4,7	3,8

Cifrele reprezintă procente din răspunsuri.

În ultima perioadă v-ați gândit să părăsiți locul unde trăiți și să vă mutați ...

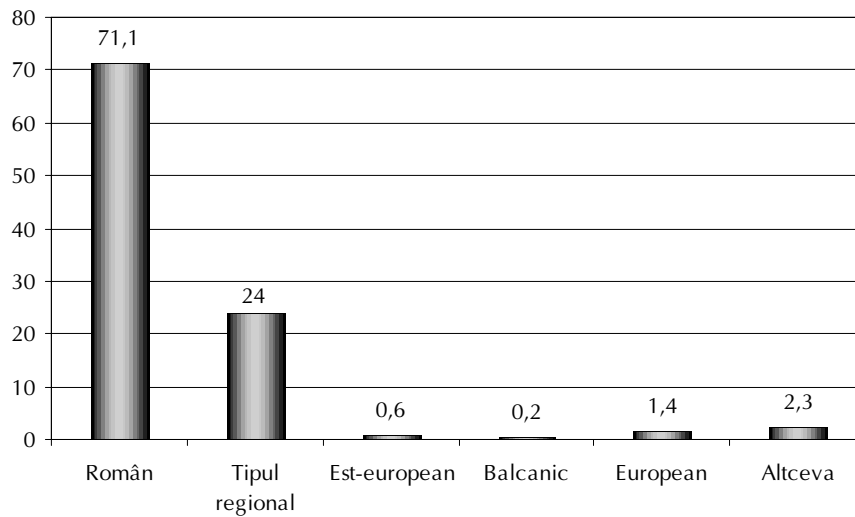
Maghiarii

	În același oraș sau într-un sat din apropiere	Într-o altă localitate din județ	Într-un alt județ din aceeași regiune	Într-o altă regiune a României	În Ungaria	În Europa Occidentală	Pe un alt continent
Sunt pe cale de a mă muta	1,2	1,3	1,3	-	1,3	-	-
În viitorul apropiat voi lua măsuri ca să mă mut	1,2	1,3	1,3	-	2,5	1,3	1,3
Dacă apare o ocazie bună, voi pleca	7,4	7,5	7,5	1,3	22,5	20,3	13,8
Nu am de gând să mă mut	88,9	88,8	88,8	97,5	71,3	77,2	82,5
Nu știu	4,9	1,3	1,3	1,3	2,5	1,3	2,5

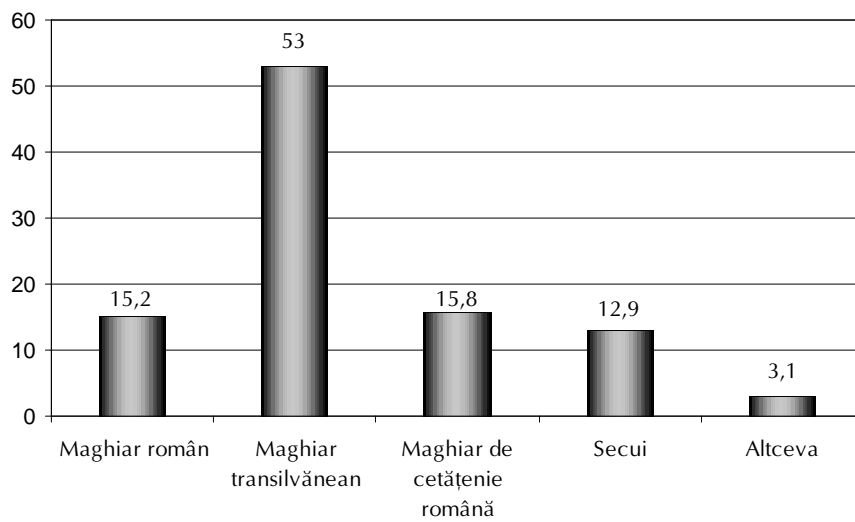
Cifrele reprezintă procente din răspunsuri.

Auto-identificarea: Românii

În primul rând mă consider...

Auto-identificarea: Maghiarii

În primul rând mă consider...

Cifrele reprezintă procente din răspunsuri.

După părerea dumneavoastră, care sunt cele mai importante lucruri pentru ca cineva să fie considerat român?

	Românii	Maghiarii
Să fii născut în România	18,8	3,9
Să ai cetățenie română	12,4	5,8
Româna să fie limba maternă	14,0	25,6
Religie românească	10,1	7,0
Să trăiești în România	6,1	3,0
Să respecti steagul românesc	5,0	4,2
Să simți că aparții de cultura românească	7,7	12,8
Să te simți român	13,4	20,7
Să respecti obiceiurile românești	7,5	9,5
Să vorbești românește cu familia	4,9	7,5

După părerea dumneavoastră, care sunt cele mai importante lucruri pentru ca cineva să fie considerat maghiar?

	Românii	Maghiarii
Să fii născut în Ungaria	16,2	1,0
Să ai cetățenie maghiară	12,5	2,8
Maghiara să fie limba maternă	17,4	28,0
Religie maghiară	8,0	8,0
Să trăiești în Ungaria	5,4	0,8
Să respecti steagul maghiar	3,3	5,9
Să simți că aparții de cultura maghiară	8,5	15,2
Să te simți maghiar	13,9	21,6
Să respecti obiceiurile maghiare	8,1	8,1
Să vorbești ungrește cu familia	6,7	8,6

Cifrele reprezintă procente din răspunsuri.

Care dintre următoarele atribute îi caracterizează cel mai bine pe români?

	Românii	Maghiarii
De treabă	12,5	2,4
Ospitalieri	18,5	2,7
Inteligenti	8,8	0,8
Sârguincioși	12,2	2,6
Întreprinzători	2,3	2,7
De încredere	2,5	1,2
Modești	4,9	1,3
Cinstiți	7,7	1,0
Uniți	2,1	9,5
Religioși	6,7	14,5
Civilizați	2,9	0,6
Curați	2,1	0,5
Egoiști	1,5	4,2
Dușmănoși	0,2	8,5
Proști	0,6	2,7
Leneși	1,9	5,2
Puturoși	3,6	5,1
Ipocriți	1,0	9,7
Orgolioși	1,2	2,4
Hoți	1,0	4,0
Dezbinați	3,7	4,4
Superstițioși	1,1	6,7
Rămași în urmă	0,7	6,5
Murdari	0,3	0,7

S-a prezentat o listă cu 24 de atribute. Respondenților li s-a cerut să aleagă trei din ele. Cifrele reprezintă procentul de răspunsuri.

Care dintre următoarele atribute descriu cel mai bine maghiarii din România?

	Românii	Maghiarii
De treabă	5,5	3,9
Ospitalieri	3,8	7,1
Inteligenți	4,4	6,4
Sârguincioși	9,6	15,5
Întreprinzători	5,1	6,3
De încredere	3,2	9,1
Modești	1,5	2,9
Cinstiți	5,0	8,5
Uniți	10,7	5,2
Religioși	3,0	3,9
Civilizați	8,2	10,2
Curați	4,7	6,2
Egoiști	7,0	2,2
Dușmănoși	6,0	0,3
Proști	0,8	0,2
Leneși	0,7	0,3
Puturoși	0,8	0,4
Ipocriți	4,4	0,9
Orgolioși	8,1	2,0
Hoți	0,7	0,1
Dezbinați	5,4	7,2
Superstițioși	0,9	0,9
Rămași în urmă	0,6	0,4
Murdari	0,2	0,0

S-a prezentat o listă cu 24 de atribute. Respondenților li s-a cerut să aleagă trei din ele. Cifrele reprezintă procentul de răspunsuri.

Care dintre următoarele atribute descriu cel mai bine romii (țigarii) din România?

	Românii	Maghiarii
De treabă	1,6	0,5
Ospitalieri	1,5	0,5
Inteligenți	0,8	0,3
Sârguincioși	1,4	0,7
Întreprinzători	2,4	2,3
De încredere	0,8	0,1
Modești	0,7	0,3
Cinstiți	0,8	0,2
Uniți	4,4	5,4
Religioși	0,7	0,5
Civilizați	0,4	0,2
Curați	0,7	0,4
Egoiști	1,6	1,0
Dușmănoși	2,9	1,5
Proști	3,7	7,1
Leneși	16,1	14,4
Puturoși	3,6	4,6
Ipocriți	2,0	3,6
Orgolioși	1,2	0,5
Hoți	20,9	16,4
Dezbinați	5,2	3,3
Superstițioși	1,8	5,2
Rămași în urmă	8,6	12,8
Murdari	16,1	18,0

S-a prezentat o listă cu 24 de atribute. Respondenților li s-a cerut să aleagă trei din ele. Cifrele reprezintă procentul de răspunsuri.

Mă mândresc cu faptul că m-am născut român/maghiar

	Românii	Maghiarii
Acord total	67,5	77,4
Acord parțial	18,3	14,2
Dezacord parțial	9,8	3,4
Dezacord total	2,2	2,6
Nu știu	2,3	2,4

Faptul că m-am născut român/maghiar îmi face viața mai ușoară

	Românii	Maghiarii
Acord total	20,0	19,3
Acord parțial	18,3	22,0
Dezacord parțial	38,3	37,6
Dezacord total	15,8	14,0
Nu știu	7,6	7,1

Cifrele reprezintă procente din răspunsuri.

Vă rugăm să alegeți trei caracteristici pe care ar trebui să le aibă viitorul președinte al României

	Românii	Maghiarii
Să fie un bun român	22,9	1,0
Să promoveze interesele României în orice context	19,4	0,4
Să apere majoritatea față de revendicările minorităților	1,8	0,6
Să promoveze integrarea României în structurile euroatlantice	6,7	12,5
Să impună o legislație potrivită pentru protecția mediului	1,4	4,3
Să promoveze estomparea diferențelor dintre venituri	10,3	13,6
Să convingă investitorii străini să investească în România	10,1	11,6
Să mărească capacitatea de apărare a armatei pentru protecția granițelor	2,3	0,8
Să promoveze armonie între majoritate și minorități	2,7	17,2
Să promoveze drepturile populației minoritare	1,2	17,9
Să cinstească eroii naționali	2,3	0,9
Să sprijine dezvoltarea educației în România	8,2	7,1
Să asigure relații bune cu țările vecine	8,8	11,9
Să promoveze unirea Basarabiei cu România	1,9	0,2

S-a prezentat o listă de 14 atribute. Respondenților li s-a cerut să aleagă trei dintre ele. Cifrele reprezintă procente din răspunsuri.

